

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

Timon Ramaker, Utrecht

Hang naar extase

„De extase, vroeger beschouwd als heidens en ondermijnd, is onmiskenbaar in opmars.” Dit beweert Auke Kok in een recent nummer van HP/De Tijd. Kok wijst hiervoor naar verschillende acts in de popmuziek zoals Michael Jackson, Prince en Madonna, maar vergeet de meest opvallende. Is het immers niet vooral de house-cultuur die de extase viert?

Extase. Het heeft wat te maken met 'buiten' jezelf zijn, jezelf helemaal verliezen, alles achter je laten, alles even vergeten in die ene gelukzalige toestand. Je moet er wel wat voor over hebben, misschien wel alles, maar het verlangen ernaar of juist de angst ervoor is groot. De verleidelijke belofte van de extase is vaak dat we in deze toestand in contact komen met het goddelijke, of niet-religieus geformuleerd: dat wat ertoe doet. Misschien zijn we in de extase eindelijk eens onszelf...

Er is de laatste maanden in christelijke pers heel wat geschreven over dat opvallende verschijnsel van de huidige Europese jongerencultuur: house-muziek. Door de verhitte gemoederen blijft veel ervan onbegrepen. En dat is jammer. Het gaat hier namelijk om meer dan gruwelijke flyers, satanische teksten en pillenslikkerij. Het gaat vooral om muziek. Dans-muziek weliswaar, maar toch zeker ook muziek. Zij zet aan, werkt aanstekelijk en leidt tot de moderne extase van nu. Opdringerig, onontkoombaar, dus een hel voor wie er niks van moet hebben, maar verlichting en plezier voor vele anderen.

Irrelevant

Critici wijzen als eerste op het gebruik van verdovende middelen. Vooral de gemakkelijke XTC-pil (inderdaad: extacy) geniet gretige aftrek. De pil geeft een euforische stemming (als je tenminste een zuivere pil hebt) en doet

vermoeidheid vergeten. De negatieve kanten aan het gebruik ervan worden breed uitgemeten in de kritiek op de house-cultuur. Maar het overtuigt de slikkers onder de housers niet. Het lijkt alsof deze argumenten gewoonweg niet geldig zijn in het rijk van de extase. Dat je geen controle meer hebt over je lichaam omdat de registratie van vermoeidheid en pijn niet meer klopt, is simpelweg irrelevant. De nuchter denkende Calvinist haakt hier af. Moet hier het begrip voor de ander dan maar stoppen en hem of haar de waarheid gezegd worden? Ik aarzel. Niet over de waarheid, maar wel over de manier waarop wij spreken. Ik zou wat verder met de housers en slikkers mee willen gaan.

Charmes

Wat zijn de charmes van de extase? Natuurlijk zijn er meerdere motieven. Plezier en genot niet te vergeten, maar de vorm van extase duidt op meer. Het gaat om werkelijk eruit zijn. Uit jezelf, uit je werkkring, misschien zelfs uit deze bestaande wereld. Is het hiermee enkel een ontspanningstruc, een escapisme? Vaak wel, maar hiermee zouden we het te snel afdoen. Daar is het protest-gehalte van deze jongerencultuur te hoog voor. Ook daarin verschilt ze niet veel van jongerenculturen die haar vooraf gingen. Deze wereld klopt gewoon niet. En dat doet zeer. En de extase verzoent ons er een beetje mee. En daarom zijn al die argumenten dat het onverantwoord, ongezond en asociaal is gewoon niet relevant. Want er klopt juist met die samenleving die alles zo goed weet iets niet. Het mysterie dat zich in dat nieuwe rijk van de extase opent, geeft weer wat spanning in deze rekloze wereld. Want ondanks de torenhoge problemen waar we ons best wel zorgen over maken, is het vooral saai. Het leven is geen lijn van geboorte tot dood, geen geschiedenis met een verhaal, maar

een verzameling punten en van al die verschillende momenten moet je het net hebben. Hier en nu. En zo'n snelle manier tot extase als via een pilletje laat je toch niet liggen. Ben je gek!

Dwaasheid

Je kunt je er gemakkelijk van afmaken door deze cultuur gewoonweg af te wijzen. Ik vind dat niet serieus en ook wel jammer, want sommige house is best leuk. De laatste tijd moet ik veel denken aan wat Goritschewa, een Russische filosoof, eens schreef. Onze post-moderne tijd staat steeds meer open voor het transcendente, voor het dwaze en onvoorspelbare. De mens zoekt intensieve ervaringen en grenssituaties. En het is zo jammer dat de kerk – vooral die in het westen – niet op deze behoefte aan dwaasheid reageert. Want, zegt Goritschewa, is het christelijk geloof niet bij uitstek dwaas? Zij maakt hierbij een onderscheid tussen de dwaas uit het boek Spreuken en de 'heilige dwaas'. Dat Gods Zoon aan een kruis hangt, schreeuwt en sterft – dat blaast toch de eigenrechtelijke pretenties van deze wereld op? Menselijke denkmotieven, zoals macht en zelfbehoud, blijken niet geldig te zijn. Alleen maar argumenten aandragen voor het geloof overtuigt niet. Dat is in onze samenleving wel duidelijk. Het kennen van je tijd en het onderscheiden van de geesten houdt ook een onderscheiden van dwaasheid in. En de dwaasheid van het geloof intrigeert. Dat er misschien met Jezus een spannend leven 'buiten jezelf' mogelijk zou zijn, bijvoorbeeld...

in dit nummer

319 E.R. Postma, **Abraham, Bera en Melchizedek** 321 J. Bouma, **Het Woord werkt door (1)** 322 G.J. Schutte, **De overheid en haar taak** 323 Marjon Busstra, **Landelijk geworstel** 325 H. Algra, **Deurknop** 326 D. Holwerda, **Accentverschuiving** 327 P.J. van Kampen, **Begeleidend Schrijven**

38e jaargang – nr. 18 – 9 september 1994

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
M.J.F. van der Wal
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 05130-20476
Telefax: idem.

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 01803-20205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging
Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 52,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 60 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van meer dan plaatselijk belang.
Opgave: tel. 05130-20476.

1994

- 10 sept. Landelijke Vergadering Apeldoorn (hoofdonderwerp: Kontakt en samenspreking met andere kerken)
- 22 sept. Vrouwenkontaktdag te Bennekom
- 8 okt. Landelijke Vergadering Apeldoorn
- 29 okt. Landelijke Vergadering Apeldoorn
- 5 nov. Diaconale Conferentie
- 5 nov. Regionale Ontmoetingsdag Chr. Geref. en Ned. geref. Kerken in het Noorden te Hoozeveen
- 12 nov. Landelijke Ouderlingenconferentie te Utrecht
- 19 nov. Zendingsnajaarsvergadering Leerdam met samenwerkende kerken
- 19 nov. Landelijke Vergadering Apeldoorn
- 10 dec. Landelijke Vergadering Apeldoorn

In de komende nummers (o.a.):

M.R. v.d. Berg, Vragen van toen – vragen van nu
Chris de Jong, St. Petersburg
J.K.W. Luth, De Apostolische Geloofsbelijdenis op muziek
G.J. van der Vlis, Lichaam, ziel en geest
C.N. v.d. Ziel, Deze opdracht

TE HUUR:

6-(8-)pers.

CHALET

voll. inr. Villars sur Ollon, Vaud, Zwits.
op 1800 m in natuurgebied 'Bretaye'.
Wandelen, parapent, golf.
's Winters OP piste!
Inf.: tel. 01728-8909

UITNODIGING

Het Bestuur van de Stichting Nederlands Gereformeerd Seminarie belegt met de Samenwerkende Kerken bij de aanvang van het 19e studiejaar een

samenkomst

op vrijdag 16 september 1994

aanvang 19.30 uur, in de Nederlands Gereformeerde Kerk (Westerkerk) te Bunschoten-Spakenburg.

De bijeenkomst zal worden geopend door de voorzitter van het bestuur, ds. L.W.G. Blokhuis.

Vervolgens zal ds. D.W. Fijan spreken over het onderwerp: 'Geloof: vertrouwen op de levende God.'

De avond zal worden gesloten door ds. K.H. de Groot van Bunschoten-Spakenburg, die zal voorgaan in gebed voor het werk van het Seminarie en voor allen die daarbij betrokken zijn.

Na afloop wordt gemeenschappelijk koffie gedronken. Alle belangstellenden zijn hartelijk welkom.

Binnenkort start:

- * Management non-profit (Post-HBO)
- * Management voor middenkader
- * Personeelsmanagement

Sector Contractactiviteiten

Christelijke Hogeschool
De Vijverberg-Felua

Informatie:
Ede 08380-39750

Cursussen 'op maat' • Begeleiding • Advies • Onderzoek

E.R. Postma, Eindhoven

Abraham, Bera en Melchizedek (Gen. 14)

Appèl op Abraham

Abraham en Lot zijn uiteengegaan (Gen. 13). Lot vestigt zich metterwoon in Sodom. Abraham heeft Gods hernieuwde belofte gehoord (nadat Lot zich van hem gescheiden had): „... het gehele land, dat jij ziet, zal ik u en uw nageslacht voor altoos geven”. Maar Abraham leeft in Kanaän niet op een eiland. Kanaän is merendeels onderworpen aan Kedorlaomer c.s. Komen de vazallen in opstand, dan zijn de gevolgen ruïneus: een gruwelijke verdelingsoorlog maakt een einde aan de rebellie.

Doordat „de rechtvaardige Lot” (2 Pt. 2:7, 8) in Sodom woonde, wordt ook hij daarin betrokken. Wanneer dat Abraham ter ore komt, via een vluchting, weet hij zich daar ook bij betrokken. Lot is immers „de zoon van Abrahams broeder”, kortweg „zijn broeder” (14:12, 14), dat is zijn verwant. Dat houdt dan meteen een appèl in op Abraham. Zowel Abraham als Lot verkeren als vreemdeling in Kanaän: niemand komt voor hen tussen beide. De enige die Lot helpen kan is Abraham „de Hebreër” (14:13), die niet-Kanaäniet. Dus mobiliseert Abraham zijn legertje, komt Lot te hulp en brengt hem en al het zijne (en de zijnen) veilig terug. En daarna?

Vorstelijke ontvangst

’t Gegeven is in wezen heel simpel. Als Abraham van zijn veldtocht tegen Kedorlaomer c.s. terugkeert, wordt hij royaal, koninklijk ontvangen. Letterlijk: twee koningen maken hun opwachting. De koning van Sodom (Bera) en de koning van Salem (Melchizedek). De een buigt voor Abraham, voor de ander moet Abraham zich buigen, notabene de man aan wie heel Kanaän en een ontelbaar groot nageslacht was beloofd. De „zegen der volken” (12:2) zegent niet zelf, maar wordt gezegend en erkent zo in de ander, Melchizedek, zijn meerdere.

Door te spreken over Gods beloften, is de toon gezet. Gen. 14 is niet bedoeld als detailkaart voor het zoeken van olie (14:10), evenmin om Abraham de (geloofs-)maat te nemen. „We hebben hier niet te doen met geloofshistorie maar met openbaringsgeschiedenis.”

Hondsbrutaal

Maar dat wil nog niet zeggen, dat Abrahams geloof er niet toe doet: Integendeel. Let maar op: de Koning van Sodom komt Abraham tegemoet. Kennelijk heeft hij als 'pekgraaf' (vs. 10!) het vege lijf gered en blijkbaar is hij inmiddels op de hoogte van Abrahams overwinning. Het doel van zijn komst verklaart hij onomwonden: geef mij de

mensen – en u mag de spullen houden. Zo brutaal als de beul: hoe zal een overwonnene aan een overwinnaar voorschrijven waar hij recht op heeft? Aan de overwinnaar valt automatisch alles toe, alles en iedereen. Of misschien wilde hij dezelfde rechten als Lot – inwoner van Sodom? Het antwoord van Abraham is veelzeggend. Het zweert, met opgeheven hand: „... niets wil ik hebben, houden, alles krijg je terug. Behalve „wat de knechten verteerd hebben en het aandeel van de mannen die met mij gegaan zijn, Aner, Eskol en Mamre (vgl. vs. 13). Abraham kan noch wil royaal zijn ten koste van zijn bondgenoten. Maar voor de rest wil hij niets houden, nog geen klos garen of een schoenve-ter!

En zijn motief: opdat je niet kunt zeggen: ik heb Abraham rijk gemaakt. Geenszins... Uiteraard had Abraham de situatie kunnen uitbuiten en zich allerwegen als heer en meester aandienen en laten gelden. Hij doet 't tegenovergestelde en wijst voor zichzelf elke claim af. Naar voorbeeld van Melchizedek zweert hij bij de HERE, bij God, de Allerhoogste, de Schepper van hemel en aarde. Een hele mond vol, maar tegelijk heel typerend, want wie zulke dingen zeggen, geven aan dat zij hun eigen plaats kennen. Want let wel: Abraham mag door God verkozen zijn (om tot een zegen te zijn), ook Kanaän was uitverkoren (als werkplaats van Gods heil). Heel nadrukkelijk heeft God hem herhaaldelijk verzekerd: Ik zal je dit land geven (13:15 o.a.). Die belofte staat voor Abraham muurvast, en daarom heeft hij geen enkele behoefte aan een 'geschenk' (nou ja...) van de koning van Sodom; nog afgezien van het feit, dat het Abraham aan niets ontbrak: hij kon 318 man/ingeborenen op de been brengen. In vol geloof en met geen vierkante meter grond in eigendom, vertrouwt hij dat God zijn belofte zal nakomen. Op Gods belofte legt Abraham zich vast – de vader der gelovigen.

Het feest der herkenning

Openbaringsgeschiedenis – ja, want wie anders dan de HERE zelf registreert de ontmoeting tussen Abraham en Melchizedek, koning van Salem, een priester van de Allerhoogste, God? Ze kwamen elkaar toch niet zomaar toevallig ergens tegen? Dat bewijst niet alleen de historie zelf, maar bovenal de 'exegese' zoals die in Hebr. 7 wordt gegeven.

Melchizedek – naar zijn naam: koning der gerechtigheid, naar zijn woonplaats: vrede-vorst. Daarbij nog: pries-

ter van God, de Allerhoogste. Op zichzelf al een verrassing. Eindelijk iemand met wie Abraham kan praten, een geestverwant; toch nog iemand die de Allerhoogste dient, en dat in Kanaän en dan nog wel een priester. Kan Abraham daarom de mogelijkheid opperen dat er, buiten Lot, rechtvaardigen waren in Sodom (18:16 v.v.)? Een priester heeft toch een bemiddelende functie, nietwaar?

Melchizedek, de koning van Salem, heeft geen gemene zaak gemaakt met de koningen van Sodom enz. – hij hield zich buiten dat bondgenootschap. De strijd is dan ook langs hem heen gegaan: blijkt Salem – sjalóm, vrede veelzeggend? Wel heeft hij de afloop vernomen: royaal brengt hij Abraham eten en drinken, brood en wijn, als passend blijk van erkentelijkheid. Die simpele ingrediënten, alle-daags eten en drinken, brood en wijn heeft Christus later ook verordineerd – alsof het je dagelijks brood is.

Priester-koning

Melchizedek – een priester-koning. Geen ongebruikelijke combinatie van ambten in die toenmalige wereld, maar onder Israël uitdrukkelijk verboden. De koningen stammen uit Juda, de (hoge)priesters uit Levi/Aäron; en wee de koning die zich vergriipt aan de priesterdienst. Koning Uzziä doet een greep naar de priesterlijke macht/bevoegdheden: het komt hem duur te staan: melaats wordt hij weggedreven uit het heiligdom, melaats sterft hij (2 Kron. 26:16 vv.). Onder Israël zijn recht en gerechtigheid bestellen (koning) en vrede met God stichten, verzoening doen (priester) niet in één hand. Eerst in Christus is die ambts-eenheid hersteld (Hebr. 5:1-10, 7:1 v.v.). Hoewel uit de stam van Juda (Hebr. 7:14), is Hij priester, maar „naar de ordening van Melchizedek” (Hebr. 7:7, 10; met verwijzing naar Ps. 110:4).

Enkele kenmerken: zonder vader, zonder moeder, zonder genealogie, d.w.z. zonder ambtelijke erfopvolging. En zonder begin van dagen of einde des levens. Zoals F.W. Grosheide het mooi omschrijft: „er was geen kiem, die tot ontwikkeling kwam; er was geen doel, dat moest worden bereikt” (C.N.T.a.l.). Dat doet precies denken aan het hebreeuwse woord *thôledôth*, dat trefwoord waaraan het boek Genesis zijn naam te danken heeft. Van Melchizedek dus geen 'genesis' en ook geen genealogie. Los van afkomst en toekomst is hij als priester-koning geroepen en daarin ligt de overeenkomst (gelijkgesteld) met Christus (Hebr. 7:3). Tot dit (priester-)ambt

wordt men door God geroepen: niemand matigt zichzelf die waardigheid aan (Hebr. 5:4 v.v.).

Gezagserkenning

Vanzelfsprekend behoort 'zegenen' tot het priesterambt. Dus lezen we: „en hij (Melchizedek) zegende hem en zei: Gezegend (gebenedijd) zij Abram door God, de Allerhoogste, de Schepper van hemel en aarde.” Met een publieke geloofsbelijdenis presenteert hij zich en vervolgt: gezegend, geprezen, gebenedijd (als in Ps. 134:2,3) zij God, de Allerhoogste, die uw vijanden in uw macht heeft overgeleverd. M.a.w.: ere wie ere toekomt! Daarover zijn die beiden het eens – zou ooit iemand iets dergelijks tegen Abraham gezegd hebben in Kanaän?

Abraham herkent en erkent in deze priester des Allerhoogsten zijn meerdere: „en hij gaf hem (ongevraagd) van alles de tienden”. Het geven van de tienden is dus al vroeg begonnen! Je zou zeggen: Melchizedek heeft daar niets voor hoeven te doen... Maar de onderliggende gedachte is natuurlijk: Abraham erkent dat het de Aller-

hoogste is die hem de overwinning schonk, en zo 'verwoordt' Abraham zijn dankbaarheid. In de brief aan de Hebreëen worden nog verder gaande verbanden gelegd. Aan 'Levi' placht men de tienden te geven. Maar Abraham, de 'vader' van Levi neemt geen tienden, maar gééft die! Zo groot is Melchizedek. „Nu is het onwedersprekelijk, dat het mindere door het meerdere wordt gezegend” (Hebr. 7:7). Over 'meer' en 'minder' gesproken! Zelfs 'de zegen der volkeren' (h)erkent in Melchizedek zijn meerdere. De man van Gods keuze kan zich dat permitteren: hij leeft bij de gratie van en in vol vertrouwen op God de Allerhoogste, deze vader aller gelovigen!

Dubbel

Hardop huilen om hoe het had moeten zijn, luidkeels juichen om wat er al is. Leven in Gods tegenwoordigheid, ziek van het grote gemis.

Uitgestrekt naar de vrede toe, dankbaar voor wat er al bloeit. Kinderen Gods die geloven in onooglijk zaad dat groeit.

Jeannette W.-S.

W.J. van der Linde, Ede

De dominee

Hij had ze wel gezien en gehoord. Ze zaten op de galerij. Een heel stel bij elkaar. Sommigen van hen waren bij de preek betrokken. Een paar niet. Die zaten scheef in de bank en waren aan het praten. Zouden ze met het gebed wel meedoen? Hij wilde wel door z'n oogharen heen gluren, maar hij geneerde zich tegelijk voor die gedachte. Dat zou ongepast zijn tegenover de hoogheilige God.

En tòch... Onder het gebed, tussen twee zinnen, hield hij stil. Even maar. Voldoende om een glimp van de galerij op te vangen. Toen kwam er een steek in z'n hart. Verdrietig besloot hij het gebed. „Ontferm U over ons, Heer!”

Twee dagen later. Lawaaiig stommelden de catechisanten naar binnen. Na het gebed kwamen de boekjes op tafel. „Schuif ze maar aan de kant”, zei hij. „Ik wil jullie wat vragen.” Het was een vraag buiten het boekje, maar wel recht-toe, recht-aan. „Waarom deed je zondagmorgen niet mee? Geloof je wel in God?” Een meisje begon: „God? En het geloof in Hem? Ik zit barstensvol twijfel. Soms denk ik: Ik geloof helemaal niet meer. Zodra ik op eigen benen sta, gebruik ik ze om de kerk de rug toe te keren!”

Het was stil geworden. Ook de dominee zei niets. Hij herkende deze taal. Toen hij zo oud was, ging hij ook naar de kerk.

Maar het raakte hem de koude kleren niet. Twijfel was z'n hart binnen geslopen. Hij had getwijfeld aan God. Aan de bijbel. „Wie zegt, dat God er is en dat de bijbel waar is?” Achteraf had hij het gevoel, dat hij langs een afgrond was gelopen.

Dat alles vertelde hij aan 'zijn' jongens en meisjes. Een stuk van z'n eigen leven. Een tijd van twijfel.

Hij vertelde óók van z'n verlangen naar God. Want als Hij er niet was... En hoe God tenslotte als een rots onder z'n leven was gaan staan.

Het was nu wel héél stil geworden. Die taal verstonden ze. Zou de bijbel dan tòch waar zijn? En God... Zou Hij dan toch wezenlijk in hen geïnteresseerd zijn?

Die avond is er weer gebeden. Hij hoefde niet door z'n oogharen te gluren om te kijken of ze meededen. Er is met het hart gebeden.

J. Bouma, Kampen

Het Woord werkt door (1)

In het voorjaar was ik in de gelegenheid een bezoek te brengen aan Hongarije en Oekraïne. Deze keer niet met een hulptransport zoals dat de laatste jaren het geval is, m.n. naar Roemenië en twee jaar geleden voor het eerst naar Oekraïne, maar voor uitbreiding van de kontakten. Op uitnodiging van Frank Sawyer, die in Sárospatak o.a. ethiek doceert. Hij is samen met z'n vrouw Aria uitgezonden door de Christian Reformed Churches van Canada en Noord-Amerika, voor ongeveer 10 jaar. Zij doceren er ook engels, engelse literatuur en sinds kort zelfs nederlands.

Bij hen was ik te gast en op woensdagavond zou ik een lezing houden, verder waren we van plan een bezoek te brengen aan het hongaarstalige deel van Oekraïne, Kárpátalya, gelegen aan de westflank van de uitlopers van de Karpaten.

Sárospatak

Een oud stadje in het NO van Hongarije, dicht bij de slowaakse grens, een klein uurtje naar Oekraïne. De oudste gereformeerde theologische opleiding is hier gevestigd. Een prachtig akademiegebouw en vlak daarbij het gereformeerde gymnasium en het internaat voor de studenten. Behalve Frank Sawyer doceert hier ook een oude vriend, die ik 17 jaar geleden heb leren kennen, ds József Berényi, een

oude, maar vitale predikant, die na de hongaarse opstand in 1956 vanuit Debrecen naar Bojt, een klein plaatsje in het oosten aan de roemeense grens, werd verbannen. Zijn vrouw Ilonka is er psychisch ondergegaan en is van verdriet gestorven. Sinds een paar jaar is hij door de kerkleiding, na zijn emeritering, gerehabiliteerd en nu is hij docent homiletiek en begeleidt hij studenten. Een echte pastor met liefde voor jonge mensen, die de Here willen dienen in de Dienst van het Woord.

De opleiding is drie jaar geleden opnieuw van start gegaan (tijdens het kommunistisch regiem was de akademie gesloten), en telt nu drie studiejaar. De bedoeling is deze uit te bouwen tot een 5 jarige opleiding. Er studeren nu ongeveer 110 studenten, waarvan zo'n 30 uit het buitenland, dwz uit Roemenië, Oekraïne, Slowakije en Kroatië, waar veel hongaren wonen.

Aan het eind van de dag werd ik uitgenodigd om de dagsluiting te verzorgen. Als tekst koos ik Joh. 21:19 "Volg Mij", het belang benadrukkend van de persoonlijke navolging.

Na de avondmaaltijd heb ik een lezing gehouden over het onderwerp, "ouderling-zijn in een gesecculariseerde tijd". Het ambt van ouderling is in de hongaarse kerk ondergewaar-

deerd. De kerkelijke hiërarchie is daar mede debet aan. Een bisschoppelijke kerkregering laat minder ruimte voor de ouderling.

Al zien we gelukkig in de grotere steden, dat de ouderling steeds meer wordt ingeschakeld.

Tijdens en na de lezing volgde er een geanimeerde discussie, en de veelal jonge studenten, die lange dagen maken, bleken prima gesprekspartners te zijn.

We hebben de paar dagen die we hadden, gebruikt om een paar oude vrienden, die we lange tijd niet gezien hadden, te bezoeken en bij te praten en omdat we toch in het wijngebied van Tokaj waren hebben we ons geen rechabitische regel laten opleggen.

Oekraïne

Ik wilde graag nog eens terug naar Oekraïne, waar ik twee jaar geleden was, maar eigenlijk tekort.

Van Sárospatak naar de oekraïense grens is doorgaans maar een uur rijden, tenminste wanneer je de rivier de Tisza kunt oversteken. Maar ook in Hongarije stond in het voorjaar het water erg hoog, het water van de Donau liep in Boedapest over de kaden, zodat we een omweg moesten maken over Nyiregyháza.

Oekraïne, ooit de graanschuur van oost-europa is een verschrikkelijk arm land. De radicale hervormingen, die elders met wisselend succes resultaat hebben opgeleverd, zijn hier uitgebleven. Maar het doorsukken op de oude voet heeft hier geen enkele vooruitgang gebracht. De infrastructuur is totaal verouderd, de machines zijn haast nog vooroorlogs.

Oekraïne heeft, na de afschaffing van de roebel, nog steeds geen eigen munt. Je betaalt met coupons, die geen cent waard zijn. Voor een brood betaal je 3500 coupons, nauwelijks 20 ct, maar met een maandsalaris van 25 tot hooguit 50 gulden kom je niet ver. Om brood te kopen sta je nog steeds in de rij, als er tenminste voldoende brood is. Mijn indruk was dat de situatie in Oekraïne zelfs nog schrijnender is dan in Roemenië. We logeerden in een hotel, twee kamers met badkamer, voor 10 gulden per nacht, maar geen water. En dat is soms een paar dagen achter elkaar zo, dat er geen drup water uit kraan komt. Er is weinig of geen energie, de economische afhankelijkheid van Rusland is in dit opzicht een strop om de nek. De vooruitzichten van dit eens zo welvarende gebied zijn zonder ingrijpende maatregelen weinig rooskleurig.

Een volgende keer wil ik een beeld geven van het gereformeerde kerkelijk leven en iets vertellen over de gereformeerde bisschop Forgón Pál.

Theologische Akademie in Sárospatak

G.J. Schutte, Zeist

De overheid en haar taak

Waar wringt nu eigenlijk de schoen in de discussie tussen ds. H. de Jong en de heer Rietkerk en mij? Die vraag laat mij niet los na lezing en herlezing van het antwoord van ds. De Jong op onze brieven in Opbouw van 17 juni j.l.

Ds. De Jong doet een aantal waardevolle uitspraken, b.v. over het noemen van Gods Naam in de openbare samenleving. Maar tegelijk neemt hij soms standpunten in die mijns inziens moeilijk passen in een politiek die zich laat inspireren door de Heilige Schrift. Het is hier niet de plaats om over allerlei politieke zaken door te spreken. De geboden gastvrijheid wil ik daarom benutten om nog kort in te gaan op een vraag die elke christen aangaat, n.l. hoe zien we de overheid en wat mogen wij van haar verwachten? Ik geloof dat ten diepste hier de schoen tussen ons wringt.

Het is duidelijk geworden, dat ds. De Jong en ik van mening verschillen over de vraag of art. 36 NGB nog in deze tijd past. Dat meningsverschil kan ik nu even laten voor wat het is. In Opbouw van 29 juli j.l. maakt ds. De Jong n.l. een vergelijking met Romeinen 13. Dat bijbelgedeelte is heel wat soberder uitgevallen dan art. 36. Het springende punt van verschil zou zijn dat Paulus als hij de taak van de overheid formuleert daar niets specifiek christelijks in verwerkt.

Als dit al waar zou zijn, zou daarmee dan gezegd zijn dat art. 36 meer zegt dan Schriftuurlijk verantwoord is? Voor zo'n verstrekkende conclusie zou het geheel van de Schrift geraadpleegd moeten worden. Het Schriftbewijs bij art. 36 verwijst onder meer naar Psalm 2, waar de (oudtestamentische!) koningen worden opgeroepen de HERE te dienen en de zoon te kussen. Maar afgezien daarvan doet ds. De Jong m.i. Romeinen 13 tekort als hij stelt dat Paulus daar iets zegt over bevordering van de evangelieprediking en alleen van de keizer verlangt wat ieder welkend burger in die plurale cultuur van hem verwachtte.

Ik realiseer mij dat over de betekenis van dit bijbelhoofdstuk boekenplanken vol geschreven zijn en dat ik als niet-theoloog voorzichtig moet zijn met een keuze. Laat ik daarom een bron mogen gebruiken die ons beiden zal aanspreken. In 1957 schreef ds. C.P. Plooy een artikelenreeks in De Reformatie over God, overheid en onderdanen in het Oude en Nieuwe Testament. Naar aanleiding van Romeinen 13:4a stelde ds. Plooy „de overheid in dienstbetrekking tot God de hemelse Rechter. Die gedachte make haar nederig en haar onderdanen gehoorzaam. Want dáárom is het nodig zich te onderwerpen: om der wille van haar ambtsrelatie tot God.”

Vervolgens sloot ds. Plooy zich aan bij prof. B. Holwerda: „de overheid staat met haar zwaarmacht in dienst van God, Die in Christus de wereld komt verlossen. Haar dienst, hoezeer ook van de Woorddienst onderscheiden, is toch ook Rijksdienst van één en dezelfde God, en om der wille der zaligheid.”

Hier raken we dunkt mij de kern van onze discussie. Het ambt van de overheid plaatst haar in dienst van God, die in Jezus Christus alle dingen regeert. Daaraan mag en moet de christelijke politiek de overheid houden. Dat doen we niet als we in een plurale cultuur zouden volstaan met een pleidooi voor een meer algemene godserkenning, waarin ook mensen van niet-christelijke religies zich kunnen herkennen. Wat zou de waarde zijn van de dienst van God als de overheid bewust in het midden zou laten of zij opkomt voor de eer van de ene God of van een afgod?

Ik begrijp wel dat ds. De Jong wil waarschuwen tegen zich ook onder christen-politici voordoende misstanden. Met een beroep op art. 36 of op de idee van de theocratie wordt maar al te vaak het onderscheid tussen kerk en staat veronachtzaamd. De geestelijke vrijheid komt dan direct in gevaar. Maar vrees voor een verkeerde inhoud van het overheidsambt mag er niet toe leiden dit ambt feitelijk los te koppelen van de God van de bijbel.

Mèt ds. De Jong zeg ik, dat we de overheid niet mogen laten afzakken tot godsdienstige neutraliteit b.v. als het gaat om de zondagsrust. Maar als hij daaraan toevoegt dat het daarbij niet uitsluitend mag gaan om de christelijke zondag vind ik dat te neutraal. Van Gods dienaar mag worden verwacht dat zij weet te onderscheiden tussen de christelijke rustdag en rustdagen die in andere godsdiensten gangbaar zijn. Praktisch-politiek kan dat betekenen dat de zondag de publieke rustdag is en dat de aanhangers van andere godsdiensten de vrijheid hebben hun rustdag in eigen kring te vieren, inclusief de faciliteiten die daarvoor b.v. in verlofregelingen nodig zijn.

Ds. De Jong heeft nog een waarschuwing in de richting van christen-politici. We moeten Gods gebod alleen maar ter sprake brengen als het om voor ieder duidelijk herkenbare gevallen gaat. Ook hier geldt dat een waarschuwing nuttig is. Gods geboden gelden volgens Prediker voor alle mensen, maar wat mensen daaruit afleiden blijft mensenwerk. Als echter Gods gebod duidelijk in het geding is en het gaat om een zaak van publieke betekenis (zoals de bescherming van ongeboren leven tegen toepassing van abortus provocatus), dan behoort het

tot het ambt van de overheid de ongebondenheid van de mensen te helpen bedwingen door Gods geboden tot gelding te brengen. Niet omdat en voor zover een meerderheid dat wil, maar omdat deze geboden gegeven zijn door de Koning der koningen en – naar de woorden van prof. K. Schilder – het enige kleeft vormen dat de wereld werkelijk past.

Veel van de kritische vragen van ds. De Jong hangen samen met het feit dat we leven in een samenleving waarin zeer velen God niet meer kennen en erkennen. Een zeer relevant feit voor de christelijke politiek zo zijn na het aantreden van een paars kabinet. Maar is het een goed antwoord om – zoals ds. De Jong doet – een pleidooi te houden voor een noodzakelijk functieverlies van de bijbel wat het normatieve betreft? Ik vrees dat we dan het paard achter de wagen zouden spannen. Wel zullen we met beide benen op de grond moeten blijven staan en b.v. in onze woordkeus en argumentatie rekening moeten houden met geadresseerden die vreemd zijn aan de dienst des Heren. Ook daarin zal de geheel eigen functie van de christelijke politiek tot uiting moeten komen: geen verkondiging van het evangelie maar politiek analyseren, discussiëren en initiëren. Proberen steun te werven voor maatregelen die de samenleving kunnen beschermen tegen doorwerking van de zonde en die iets zichtbaar kunnen maken van de heerlijkheid van Gods wet en evangelie.

De discussie over dit onderwerp begon in Opbouw van 6 mei j.l. naar aanleiding van het stemgedrag van één van de redacteurs. Ik hoop dat duidelijk zal zijn geworden dat belangrijker dan een bepaald stemgedrag is hoe we in een ontkerstende samenleving ook politiek 'zout der aarde' kunnen zijn. Voor die opdracht staan we allemaal.

Marjon Busstra, Amersfoort

Landelijk geworstel funest voor plaatselijke samenspreking

Rapportage 'binnen- en buitenlandse zaken' op vijfde LV

Zaterdag gaan ze weer, een veertigtal afgevaardigden. Op naar de vijfde editie van de Landelijke vergadering in Apeldoorn met onder hun arm geklemd de rapporten van de commissies binnen- en buitenlandse contacten. Het zijn geen verhalen om blij van te worden.

Buitenland

Het gaat allemaal zo moeizaam. Dat is wel ongeveer de teneur. De commissies hebben zich over het algemeen goed van hun taak gekweten, maar veel positief nieuws valt er niet te melden. De commissie 'Buitenlandse zaken', onder aanvoering van P. Wasenaar breidde haar contacten uit en correspondeert nu ook met de Reformed Churches in Australië en Nieuw-Zeeland. Met de kerken in Zuid-Afrika werd behalve over het AKS ook gecorrespondeerd over bepalingen ten aanzien van die 'Korrespondentie-overeenkomst'. Met de Christian Reformed church in North America staan de Nederlands Gereformeerde kerken op een enigszins gespannen voet. De commissie schrijft over de contacten met de C.R.C. dat deze kerken 'moeilijke tijden' doormaken. Punten als de vrouw in het ambt en de verhouding schepping en wetenschap hebben in deze kerken een tweespalt veroorzaakt. De commissie wil echter (nog) geen uitspraak doen over de gevolgen die deze gebeurtenissen voor de correspondentie zouden moeten hebben. De kerk van Wezep uit echter haar bezorgdheid in een brief aan de LV en vraagt aandacht voor deze situatie.

Erkenning

Ook ten aanzien van de binnenlandse aangelegenheden kabbelde het allemaal wat voort, hoewel het rapport toch 31 pagina's telt (waarvan 21 bladzijden bijlagen!). Er werd vergaderd, gepraat en geschreven (zie eerdergenoemde hoeveelheid bijlagen!), maar op landelijk niveau bleef het allemaal wat steken. Ondertussen werd er de afgelopen drie jaar op plaatselijk niveau wel het één en ander gerealiseerd. Contacten leidden tot samensprekingen, wat in een enkel geval uiteindelijk leidde tot verregaande samenwerking. Denk aan Nederlands-Christelijke Gereformeerde gemeenten in Almere, Houten, Lelystad en Nieuwegein. Toch ontkomt de commissie niet aan de indruk dat „er in de verhouding tot de Christelijke Gereformeerde Kerken een toenemende spanning is tussen de plaatselijke contacten en de landelijke besprekingen”. „Duurt het wachten op erken-

ning te lang”, zo vraagt de commissie zich af.

Opmerkelijk is wel dat op nationaal niveau van alles wordt ondernomen om de éénheid te bevorderen. Zo is er het Samenwerkingsoverleg, een beeraad waar samenwerkende kerken zaken bespreken die hen gezamenlijk aangaan. Ook niet onbekend is het Gereformeerd Appèl, een overleg tussen leden van Nederlands Gereformeerde, Christelijke Gereformeerde en de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt). Zij roepen de kerken op om te werken aan éénheid. Het COGG, het Contactorgaan Gereformeerde Gezindte, wil echter niet meer dan een ontmoetingspunt zijn. „Meer moet je er ook niet van verwachten, want daarvoor zijn de verschillen te groot”, zo laat ds. H.J. van der Kwast weten. Hij is één van de Nederlands Gereformeerde vertegenwoordigers bij dit overleg.

In het COGG zijn verder leden verenigd uit de Gereformeerde Kerken (Synodaal) in Nederland, de Christelijke Gereformeerde Kerken, de Gereformeerde Bond in de Nederlands Hervormde Kerken, de Confessionele Vereniging in de Nederlands Hervormde kerken en (op persoonlijke titel) een lid van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt). Door middel van onder andere besprekingen en conferenties wil het COGG de contacten bevorderen tussen de deelnemende kerken of groeperingen.

Blokkade

Maar het wil dus allemaal niet zo. Wat zijn de problemen, de knelpunten? Even in het kort, voor zover mogelijk: In de contacten met de Christelijke Gereformeerde broeders en zusters draaide het de afgelopen periode wederom voor een groot gedeelte om de 'toeëigening des heils'. De commissie kreeg van de vorige Landelijke Vergadering (Ede, 1991) de opdracht het gesprek hierover af te ronden en niet weer van voren af aan te beginnen. De commissie maakte dat de gesprekspartner duidelijk en men stemde ermee in om schriftelijk nog éénmaal de zaken duidelijk op een rijtje te zetten. Toch liep het mis. Na een korte briefwisseling, was wat de commissie betreft het laatste woord over deze kwestie gezegd, omdat een verdere discussie hen niet erg zinvol leek. De Christelijke Gereformeerde afgevaardigden (Deputaten) en ook de Synode van Apeldoorn vatten dit klaarblijkelijk als een blokkade. De Synode conclu-

deerde in oktober 1992 dat „zolang er verschillen met betrekking tot de toeëigening des heils alsmede vragen aangaande het functioneren daarvan blijven bestaan, deze een belemmering vormen voor kerkelijke eenheid”.

Irritatie

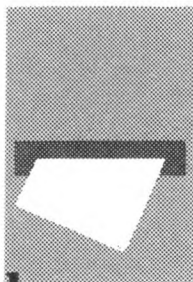
In haar rapport reageert de commissie kort op het besluit van de Synode met betrekking tot de nieuwe norm. Het klinkt haast wat schamper: „Onze ondubbelzinnige en onbekrompen instemming met Schrift en belijdenis, zelfs met de Gemeenschappelijke Verklaring, is dan niet meer voldoende want „het functioneren daarvan” moet getoetst worden.” Volgens de commissie is dit oncontroleerbaar. Het zou volgens haar namelijk slechts op twee manieren kunnen: „of door statistisch een groot aantal preken te onderzoeken (en dat lijkt niet goed mogelijk) of doordat Deputaten niet onze woordem, maar onze harten toetsen (en dat is in de kerk ook niet de aangewezen weg)”. Ds. Van der Kwast is ook lid van de commissie die dit rapport schreef: „Het kan inderdaad zo zijn dat er wat irritatie doorklinkt in het rapport. We hebben er ook ik-weet-niet-hoe-vaak over gepraat. Iedereen is van goede wil, maar als er spijkers met koppen geslagen moeten worden dan wordt opeens alles anders. Met name de Christelijk Gereformeerden hebben natuurlijk de achterban met daarin de mensen van onder andere de Bewaar-het-pand-richting. En natuurlijk willen we allemaal passen op onze schaapjes, ook onze kerken”. De commissie meent dan ook dat juist vanwege de verschillende plaatselijke situaties de gedachte van een 'federatief verband' zo gek nog niet is.

Gebod

Verder werd er met de Christelijke Gereformeerde Kerken gesproken over het AKS, het Akkoord van Kerkelijk Samenleven. De Deputaten plaatsen hier enkele kanttekeningen bij („mild van toonzetting”) en de commissie ging met hen hierover in gesprek: over de „huiver voor al te strakke formele regels”, over het verwijt van independentisme, over kritiek op de artikelen 17 en 34, enzovoort. Maar er werd de afgelopen jaren niet alleen gesproken met de Christelijke Gereformeerde Kerken. Ook waren er contacten met de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt). De opdracht aan de commissie ging niet verder dan „at- tent te blijven op mogelijkheden voor

contact met deze kerken op landelijk niveau, respectievelijk om ontwikkelingen ten aanzien van plaatselijke samenwerking nauwgezet te volgen en onze kerken daarbij desgevraagd te dienen met hulp en advies". Het is dan ook met name op plaatselijk niveau dat er enige vooruitgang werd geboekt. Opmerkelijk is dat dit vaak wordt gestimuleerd door individuele gemeenteleden. Het Gereformeerd Appèl is daar een goed voorbeeld van. De commissie noemt daarbij expliciet de rol van het gebed die belangrijker is dan „een of ander plan van actie". „'t Is nogal triest", concludeert ook ds. Van der Kwast, terugblikkend. Maar hij bestrijdt de gedachte dat we de viool maar in de wilgen moesten hangen en onze energie in iets anders gaan steken. Ook de commissie is die mening toegedaan blijkens het citaat waarmee ze haar rapport beëindigt. Een uitspraak uit 1978, waarin de Nederlands Gereformeerde kerken in Wezep te kennen gaven dat „alles gedaan moet worden, om te komen tot herstel van de geschonden eenheid, beschaamd erkennend dat een begaanbare weg naar elkaar toe nog maar zo weinig zichtbaar is, en in de overtuiging, dat die eenheid slechts te vinden is in het wandelen op wegen van waarheid en recht".

Ingezonden

Bart van Buitenen, Zwijndrecht

Liedboek-2000?

Een reactie om het behoud van de algemene christelijke kerk

In het eerste van een lange serie lezenswaardige artikelen rond het thema 'meedoen aan het Liedboek-2000?' spreekt de auteur, Johan Klein, de wens uit met deze reeks een gedachtenwisseling rond dit onderwerp op gang te brengen. Hoewel ik mijzelf niet beschouw als een deskundige op het gebied van de theologie der nadere reformatie en iets meer op dat van het reformatorische kerklied, voel ik mij als organist van onder andere een Nederlands Gereformeerde Kerk dermate betrokken bij deze gezangenkwestie dat ik mijzelf dit epistel veroorloof, hopen de hierin niet het laatste woord te hoeven schrijven of spreken. De lezer realiseer zich: ik ben zoiets

als kerkmusicus, geen dichter-theoloog.

Schriftuurlijk?

De eerste aflevering van betreffende serie kreeg als subtitel mee: *om het behoud van het klassieke kerklied*. Uit het verloop van de serie blijkt dat de term *klassiek* wordt geïnterpreteerd als zijnde *schriftuurlijk*. Eerlijk gezegd ben ik niet zo gelukkig met deze *invulling* van de betiteling *klassiek*. Volgens het Nederlands Woordenboek betekent *schriftuurlijk* niets anders dan *bijbels*. Logisch, maar evenzeer verwarrend. Wie het *bijbelse* Hooglied-geschrift vergelijkt met veel hedendaagse (en *klassieke*!) 'hits' treft op het eerste gezicht/gehoor zeker het nodige '*schriftuurlijke*' liedmateriaal aan. Om in dergelijke situaties toch onderscheid te kunnen maken tussen kaf en koren zullen we terug moeten vallen op een 'bijbelse kerngedachte', een hoofdlijn van 'de Schrift'. Deze wordt samengevat in de 'leer der kerk', in 'onze gereformeerde dogmatiekjes' (JK, pag. 207!). *Schriftuurlijk* wordt zo al snel een synoniem van *leerstellig*. Op zich geen kwade zaak, maar wanneer we op een overspannen wijze onze kerkliederen gaan toetsen aan 'de leer' loopt men al snel het risico het werk van de Geest in deze te belemmeren zo niet te verbannen.

Een triest voorbeeld hiervan is wel Lied 508 uit de *Aanvullende gezangenbundel voor gebruik in de Nederlands Gereformeerde Kerken*, gezien het ongewijzigd overgenomen metrum en de eerste regel duidelijk een poging tot leerstellige 'verbetering' van Willem Barnards prachtige en zo niet *schriftuurlijke* dan toch zeker *bijbelse* Gezang 54 uit het Liedboek voor de Kerken. Zinsneden als „de vogels die pikten het weg" en „de doornstruik die prikt" (!) zijn zeker 'recht in de leer', maar poëtisch dood als „een vruchteloos graf".

Horizontalisme?

Blijkens de serie artikelen heeft Johan Klein bij de totstandkoming van een eventueel Liedboek-2000 een grote angst voor de invloed van 'horizontalistische' kerkliederen en dan met name voor die van de hand van Huub Oosterhuis. Ik kan mij die angst eigenlijk niet zo goed voorstellen. Wanneer men zich realiseert dat ons woord *kerk* is afgeleid van het griekse *Oikos Kuriou* (huis van DE HEER), dan houdt het begrip *kerklied* direct de vroeg-christelijke ICHTHUS-belijdenis (Jezus is HEER) in. Lieder waarin deze belijdenis ter discussie of op de tweede plaats wordt gesteld kunnen *per definitie* geen kerklied zijn, zomin als water ooit droog kan zijn. In dit licht zie ik dan ook weinig in de tegenstelling *schriftuurlijk-horizontalistisch*. Het gaat om de genoemde *belijdenis*. Bij mijn weten kent geen enkel christelijk Credo een artikel in de trant van „ik geloof in één heilige, algemene christelijke Schrift", wel een „ik geloof

in één God, Vader, Zoon en Geest". Elke tekstdichter die vanuit deze belijdenis dicht of berijmt, voor gebruik in de eredienst, scheidt een kerklied, ik durf zelfs te stellen: geeft opnieuw vorm aan de Schrift. In de door mij begeleide Nederlands Gereformeerde kerkdiensten speel ik zodoende met vreugde en zonder gewetensbezwaren uit het Liedboek voor de Kerken, ook de gezangen uit de 'index'. Ik prijs mijzelf gelukkig de Kerk te mogen dienen middels een inhoudelijk en muzikaal zo rijke bundel als het Liedboek-73, 'in onbesneden staat'.

Een alternatieve bundel?

Evenmin als Johan Klein heb ik dus behoefte aan een nieuw uit te brengen Liedboek-2000. Ondanks inzichtelijke verschillen van mening gaat het ook mij „om het behoud van het klassieke kerklied". Ik geloof echter niet aan een eventueel Liedboek-2000 te kunnen ontkomen middels een in gereformeerde kring samen te stellen alternatieve 'schriftuurlijke' liedbundel. Niet alleen op ideële gronden, een weinig zout heeft ook binnen de IKS een grote smaakmakende werking, maar ook omdat ik, gezien de *Aanvullende gezangenbundel*, de Nederlands Gereformeerde Kerk (nog) niet tot zelfs maar het opstarten van een dergelijk project in staat acht. Wanneer ik genoemde bundel bestudeer kom ik naast een aantal fraaie, te lang gemiste berijmingen (504, 505, 509, 514, 538) en vertalingen (519) en een enkele nieuwe melodie (509, 529) helaas nog veel materiaal van zorgwekkende kwaliteit tegen. Eerder noemde ik al het poëtisch bedenkelijke Lied 508. Ik denk ook aan Lied 510, het fragment „laten wij elkaar behagen, zoals Christus naar ons vroeg". Is dit *schriftuurlijk*, verhopen seksueel beeldgebruik of gewoon invullen van het rijmschema wegens het ontbreken van de werkwoordsvervoeging 'behoeg'?

Verder proef ik een ontoereikend muzikaal niveau bij meerdere nieuwe liederen, zoals bijvoorbeeld in (alweer!) Lied 508 (niet aangegeven wisseling 3/8-6/8 maat; onlogisch en m.i. incorrect), Lied 511, 1e melodie (geforceerde opzet in 2x3 in plaats van de gebruikelijke 3x2 regels; in de tekst trouwens niet consequent toegepast) en Lied 538 (de zeerderig doorgevoerde sequensen in de melodie suggereren een sleur die weinig past bij de sprankelende tekst van dit huwelijkslied).

Wanneer ik dergelijke teleurstellende resultaten beschouw en vergelijk kan ik, althans op het gebied van nieuwe liederen, helaas nog weinig verwachten van een in eigen kring op te starten c.q. uit te voeren alternatieve liedbundel.

Bovendien verwacht ik bij een eventuele invoering van een dergelijke bundel de nodige praktische problemen. Is er in een liturgie waarin de gemeentezang een zaak is van een zaterdag psalmbriefje voor koster en organist, plaats voor een nieuwe bun-

del? Hoe voeren we een dergelijke liedbundel in in een kerk die, zoals we kunnen opmaken uit het artikel van ds. Biewenga (pag. 184), de aanvullende gezangenbundel positief ontvangt zonder er ooit uit te hebben gezongen(!)? Wat doen we met een dergelijke bundel als onze kinderen de liederen daaruit niet meer leren omdat de jeugdleiding hen in het algemeen slechts met het populair-religieuze repertoire bezighoudt en zij op de scholen in het gunstigste geval uit een ander kerkelijk liedboek zingen? Pas wanneer in onze liturgie de kerkmuziek de plaats krijgt die haar toekomt, gelijkwaardig aan en als deel van de woordverkondiging, kan er sprake zijn van een nieuwe gezangenbundel. De samenstelling daarvan vereist vakbekwame mensen en die zijn er binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken helaas (begrijpelijkerwijze?) maar weinig. „Geen enkele lieddichter/berijmer (organist/componist, BVB) kan de kwaliteit van zijn eigen werk voldoende inschatten”, aldus Johan Klein. Wanneer die weinig bekwame dichters en componisten uit Nederlands Gereformeerde kring allen hun medewerking aan een nieuwe bundel verlenen, wie beoordeelt dan hun werk? De kerkeraden, de LV? De *Aanvullende Gezangenbundel* lijkt me een negatief antwoord op deze vraag te geven. Wanneer de eigen liedbundel er moet komen, dan hoop ik dat de daartoe ingestelde gezangencommissie een voorbeeld zal nemen aan het *Gezangboek* van onze Oud Katholieke zusterkerk; de opzet, wijze van samenstelling, veelzijdigheid, openheid en kwaliteit van deze bundel komen mij hartverwarmend over. Veel meer nog hoop ik echter dat de Nederlands Gereformeerde kerken zullen meezingen in het koor van de ware oecumene, als klein onderdeel van de ene algemene christelijke kerk.

(Bart van Buitenen, student PABO, organist Nederlands Gereformeerde/Waalse/Nederlandse Hervormde/Oud Katholieke Kerk)

H. Algra, Den Helder

Deurknop

Jarenlang hadden ze voor hun dochter gezorgd. Een vakantie was de afgelopen jaren niet mogelijk geweest. Het was een opgave om zo intensief voor een kind te moeten zorgen. Toch voelden de ouders het niet als een te zware last. Ze hadden het graag over voor hun dochter. Bovendien waren ze dankbaar voor de hulp die ze enkele malen per week kregen van een verpleegkundige. Nu waren ze op het punt aangekomen dat ze de zorg aan anderen over moesten gaan dragen.

Zorg delen

Het gesprek op de instelling waar hun dochter een plekje zou kunnen krijgen verliep plezierig. De ouders stelden veel vragen. Ze wilden weten of op zijn minst een deel van de zorg die ze jarenlang zelf hadden verleend, op de instelling overgenomen zou kunnen worden. Ze hadden er alle begrip voor dat de mensen op de instelling niet altijd alle tijd beschikbaar konden hebben voor hun dochter. Hier moest ze de intensieve zorg met 8 anderen gaan delen. De ouders vertelden veel over hun kind. Ze konden precies aangeven wanneer ze zich niet lekker voelde, wanneer het eten te warm was, wanneer ze zich op haar gemak voelde. Aan alles kon je merken dat hier mensen aan het woord waren die jarenlang met liefde hun ernstig gehandicapte dochter hadden verzorgd. Aan het eind van het gesprek zeiden de ouders dat ze er vertrouwen in hadden dat de zorg op de instelling in goede handen was. Ze wilden er nog wel graag even samen met hun kinderen over praten. Hun mening telde immers ook mee, ze hadden jarenlang een ernstig gehandicapt zusje in hun midden gehad.

We durven het bijna niet te vragen

Het eind van het gesprek naderde. De kopjes werden al opgeruimd en de jassen bijna aangetrokken. Aan de ouders werd nog eenmaal de vraag voorgelegd of alles voor hen op dit moment duidelijk was en of er geen vragen meer waren. De reactie liet even op zich wachten. Toen zei de vader opeens: "Ja, er is toch nog wel iets.....Ik hoop dat u het niet erg vindt. Ik vind het wat moeilijk om het te vragen. Weet u, mijn vrouw en ik, wij willen graag dat u rekening houdt met onze geloofsovertuiging. Van huis uit zijn we een paar dingen gewend die we zelf belangrijk vinden en die we ook voor onze dochter belangrijk vinden. We zouden graag willen, als dat mogelijk is, dat u onze dochter met respect voor onze levensovertuiging behandelt".

Respekt voor de levensovertuiging

Zo'n gesprek wordt wel eens een deurknop-gesprek genoemd. Op het laatste moment, terwijl iemand de

deurknop al in zijn hand heeft, stelt hij de vraag die hij al veel eerder had willen stellen. Misschien kwam hij zelfs juist voor die vraag. Wie weet hoe lang deze ouders zich hebben afgevraagd of hun levensovertuiging wel gerespecteerd zou worden binnen de instelling. Ze durfden het bijna niet te vragen. (Zóver is het dus gekomen in de hulpverlening en in onze samenleving dat mensen nauwelijks meer dūrven te vragen of er rekening gehouden kan worden met hun overtuiging). Nu het zover was, betekende het ook een opluchting. Er werd tijd vrijgemaakt om ook deze wensen van de ouders te bespreken. En hoe vreemd die wensen ook waren voor de medewerkers van de groep waar hun dochter zou worden opgenomen, ze toonden respect voor de opvattingen van de ouders. Daarmee werd de toon gezet voor een plezierige samenwerking tussen ouders en team. Dankzij de deurknop.

G. Jonker-Pool,

Geschonden grenzen;

over seksueel misbruik – feiten, overwegingen, geloofsvragen.

206 blz., f 35,- ISBN 9060479718

Uitg. Oosterbaan & Le Cointre, Goes

Prof.dr. D. Deddens,

Uit de diepten.

Verslagen van de Vrijmakingsvergadering en daarmee verbonden samenkomsten in augustus 1944.

96 blz., geen prijsopgave ISBN 9050460216

Uitg. Woord en Wereld, Bedum

Ralph Heynen,

De kunst om als christen te leven.

Christelijk geloof en geestelijke gezondheid.

174 blz., f 24,90 ISBN 9029710470

Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

H. Jochensen (red.),

Zorg voor wilsonbekwame patiënten.

200 blz., f 35,- ISBN 9060648382

Uitg. Buijten & Schipperheijn, Amsterdam

D. Holwerda, Zuidhorn

Accentverschuiving

„worden wij gescholden, wij zegenen; worden wij vervolgd, wij verdragen; worden wij gelasterd, wij blijven vriendelijk.”
1 Cor. 4, 12b.13a (NBG)

Wie de hierboven afgedrukte woorden leest, krijgt ongetwijfeld de indruk dat Paulus hier aangeeft, hoe hij reageert op wat hem wordt aangedaan: als de tegenstanders ons uitschelden, dan zégenen wij; als zij ons vervolgen, dan verdrágen wij dat; als zij ons belasteren, dan blijven wij vriendelijk. Bekijken we echter de context van de hier aangehaalde woorden, dan lijken ze, zó verstaan, toch wel een beetje uit de toon te vallen.

De verzen 11-13 vormen nl. onmisbaar een eenheid. Dat blijkt zonneklaar uit het feit dat Paulus hier een zogenaamde 'ringcompositie' toepast: v. 11 begint met „tot op dit ogenblik” en v. 13 eindigt met „tot op dit ogenblik toe”. Die (vrijwel) gelijkluidende woorden aan het begin en aan het slot snoeren de passage die ze omlijsten samen tot een eenheid. Paulus schildert hierin, hoe zwaar hij het tot op de dag van vandaag te verduren heeft: hij heeft onvoldoende te eten en te drinken en om zich te kleden, moet stompen incasseren, leidt een zwerversbestaan (v. 11), moet ook nog ploeteren om met zijn eigen handen de kost te verdienen (v. 12a), en de wereld behandelt hem als vuil dat je wegspoelt na een bad, en als de troep aan je schoenen die je afveegt tegen een rooster of een mat (v. 13b)¹. Nu is het op z'n minst opvallend, dat midden tussen deze zo nauw samenhangende reeks van *ellendige omstandigheden* plotseling een drietal uitspraken zouden vallen die Paulus' *vriendelijke reactie* op wat hem wordt aangedaan naar voren halen. Eerlijk gezegd denk ik ook niet, dat dit Paulus' bedoeling is geweest. Naar mijn idee heeft men – onbewust – in de NBG-vertaling (waarmee vele andere zakelijk overeenstemmen) in deze drie zinnestjes de accenten verschoven. Men moet nl. weten, dat het Grieks veel gebruik maakt van *deelwoorden*. In de Statenvertaling zijn die in groten getale zó in het Nederlands overgenomen. Een paar willekeurige voorbeelden: „Jezus dan de ogen *opheffende* en *ziende* dat ... zeide tot Filippus ...” (Joh. 6, 5). „Doch dit zeide Hij hem *beproevende*” (v. 6). Nu, in onze tekst vindt men ook een drietal tegenwoordige deelwoorden. Letterlijk staat er: „Gescholden *wordend* zegenen wij, vervolgd *wordend* houden wij vol, belasterd *wordend* bemoedigen wij”. Nu doet zich echter het verschijnsel voor, dat in het Grieks het deelwoord in sommige gevallen een sterker accent heeft dan de persoonsvorm waarop het is betrokken. Een bekend voorbeeld ontleen ik aan Homerus' Ilias (B 113). Agamemnon beklagt zich daar over de god Zeus, „die vroeger mij had beloofd en toegezegd, dat

ik, het goed ommuurde Ilium verwoest hebbende, zou terugkeren, maar nu mij beveelt roemloos in Argos te komen”. Men voelt aanstonds, dat in Zeus' aanvankelijke belofte niet de woorden „dat ik zou terugkeren” het accent hebben. Terugkeren naar Argos doet Agamemnon in het huidige bevel van Zeus ook. Nee, het gaat niet in die eerste belofte om *het verwoesten van Ilium*. Dat is het belangrijke punt van Zeus' toezegging, waarvan nu niets meer terechtkomt. Om hier de accenten goed te leggen zou men die eerste belofte van Zeus b.v. aldus kunnen weergeven: „dat ik alvorens terug te keren Ilium zou verwoesten”. Een tweede voorbeeld uit het NT, en wel het begin van Hand. 21, waar letterlijk staat: „En toen het gebeurde dat wij afvoeren, ons van hen losgescheurd hebbende, ...”. Letten we even op wat vlak daarvoor (aan het slot van hfdst. 20) is vermeld: de mensen uit Efeze barstten uit in luid gevee, vielen Paulus om de hals, kusten hem herhaaldelijk en gingen helemaal tot aan het schip met hem mee. Gezien deze emotionele scène, waarvan 21, 1 de slot-acte vormt, is het duidelijk, dat de nadruk daar valt op het „ons losgescheurd hebbende” en niet op de mededeling „dat wij afvoeren”. We zouden deze tekst dan ook het best b.v. als volgt kunnen weergeven: „Toen het eraan toe was dat we zouden afvaren, moesten we ons van hen losscheuren...”. Wel, zo ligt m.i. ook in de onderhavige tekst het accent op de drie *deelwoorden*. Deze zullen niet voor niets *voorop* zijn geplaatst (in tegenstelling tot het deelwoord 'werkend' in v. 12). Gezien de context valt ook in de verzen 12b en 13a de nadruk op *wat Paulus wordt aangedaan*, niet op wat hij doet. Hij zegt hier niet, *hoe hij reageert* op wat hem door de wereld wordt aangedaan, maar *onder welke verguizing en achtervolging van de kant van de wereld* hij zijn zegenende en bemoedigende arbeid moet volbrengen. Als ik deze passage terwille van de duidelijkheid even wat gechargeerd mag vertalen, dan zou ik ze zo willen weergeven: „Het is onder een regen van scheldwoorden dat wij onze woorden van zegen spreken. Een klópjacht is het waaronder wij het moeten zien uit te houden. Lâster gaat over onze hoofden bij het bemoedigen (van onze broeders)”. Voortreffelijk stilist als hij is, heeft Paulus in de lange opsomming van narigheden in de verzen 11-13 de een-tonigheid weten te vermijden door *afwisseling* aan te brengen in de uitdrukking van wat hem wordt aangedaan. Na een reeks van *persoonsvor-*

men in de verzen 11 en 12a maakt hij hier in de verzen 12b en 13a gebruik van een drietal *deelwoorden*, om dan in 13b te besluiten met twee *zelfstandige naamwoorden* die op een *werkwoordsstam* zijn geënt („wat je van je afspoelt” en „wat je van je afveegt”).

1 De vertaling 'voetveeg' (NBG) is niet juist. Het woord dat Paulus hier gebruikt betekent niet „het ding waaraan je je voeten afveegt”, maar „dat wat je van je voeten afveegt”. Het staat parallel met het voorafgaande „wat je van je lichaam afspoelt”. Beide woorden spreken van *het vuil* dat je (door wassen of vegen) kwijt wilt.

H. Algra, Den Helder

Storing

Dat we ook in de kerk steeds vaker afhankelijk worden van de techniek blijkt wel uit die ene zondagmorgen. De ouderling van dienst loopt zenuwachtig heen-en-weer. Nog 5 minuten. En er is nog geen predikant en de organist valt ook in geen velden of wegen te bespeuren. Eén minuut voor de aanvangstijd van de dienst springt de organist hijgend van zijn fiets: de auto deed het niet. In zijn wielspoor volgt de predikant. Hij wilde vlak voor de dienst toch nog even iets veranderen aan zijn preek, maar de printer wilde geen letter meer op papier zetten.

P.J.van Kampen, Ede

Begeleidend Schrijven

Begeleidend Schrijven. 25 jaar Theologische Studie Begeleiding Buijten en Schipperheijn. Amsterdam. 1994. 240 pp. prijs 34,90.

Officieel 'ten doop gehouden'

Naar ik veronderstel, is het instituut 'Theologische Studie Begeleiding' in onze kerken genoegzaam bekend. Het behoeft dan ook geen nadere toelichting in deze recensie. Zoals ook bekend zal zijn, is het dit jaar 25 jaar geleden dat met het werk van de TSB begonnen werd.

Op de laatste Ontmoetingsdag van de Nederlands Gereformeerde kerken in Barneveld werd het drietal begeleiders van de TSB gepast in het zonnetje gezet. De predikanten De Jong, Mooiweer en Smit, die al weer vele jaren het werk van studiebegeleiders verrichten, werden niet alleen bedankt voor het zeer vele werk dat ze hebben gedaan. Er werd ter gelegenheid van het lustrum ook een boek overhandigd, dat voor een groot deel uit hun eigen bijdragen bestaat, aangevuld met die van een aantal oud-leerlingen, die inmiddels allen ook al weer geruime tijd in de pastorie huizen. Dat boek ligt nu voor me, want het vraagt om recensie in ons blad.

Ondoenlijk

Om maar met de deur in huis te vallen, 't is ondoenlijk om een boek als Begeleidend Schrijven naar behoren te recenseren! Het aanbod aan artikelen is zo geschakeerd, de stijl en de thema's zijn zo uiteenlopend dat men een en ander onmogelijk in een recensie recht kan laten wedervaren. Laat ik – erkennend dat dat tamelijk willekeurig is – daarom een paar artikelen in enig detail bekijken, maar tegelijk wel melding maken van het totale aanbod in deze keurig uitgevoerde bundel.

Na de inleiding, van de hand van de Kampense predikant ds Jan Bouma treffen we drie hoofdgedeelten, van ongelijke lengte.

Het eerste deel is getiteld HET WOORD en bevat zeven lezingen c.q. artikelen. Op een na zijn ze alle van de hand van drs De Jong. Dat is, eerlijk gezegd, het gedeelte dat mijzelf het meest heeft geboeid. Daarbij erken ik gaarne dat die uitspraak een subjectieve kant heeft.

Het tweede deel heet DE LEER en de zeven bijdragen in die sectie zijn, op het laatste verhaal na, alle van de hand van drs Smit.

Het derde deel, DE PRAKTIJK, bestaat uit drie bijdragen; twee daarvan zijn geleverd door drs. Mooiweer, de laatste door een van de 'leerlingen'. Zo heeft iedere sectie één bijdrage van predikanten uit ons midden, te weten: drs Albert van Leeuwen, dr Ad van der Dussen en dr Bob Wielenga, die, zoals bekend, in Zuid-Afrika werk-

zaam is in dienst van de zending.

Als ik nu, noodgedwongen, een paar bijdragen voor nauwgezet bespreking selecteer, is dat dus nauwelijks fair. Het kan een flagrante miskenning lijken van de bijdragen van ieder van de voortreffelijke begeleiders. Daarom hoop ik de volgende keer iets over de rest van het boek te vertellen.

Na de inleiding, waarin ds. Bouma het hoe en waarom van de TSB schetst, is het woord aan ds. De Jong, voor lezers van ons blad uiteraard geen onbekende. Bijdrage 4 en 6 in zijn deel van het boek hebben me onmiddellijk het meest geboeid. Dat zijn dan de bijdragen onder de titel: 'Over de verhouding van het Oude en het Nieuwe Testament' en 'De Verzoeningsdienst van het Christelijk Geloof en Joods Bijbelleszen'.

Het zandlopermodel

In het eerste verhaal schetst ds. De Jong het 'zandlopermodel' van het Oude Testament. Beginnend bij de belofte van de HERE aan Abraham (Genesis 22) bespreekt hij de tekst „In Isaäk zal uw nageslacht geroepen worden” (Genesis 22:1). Hij begint met: „In Isaäk”, dat geeft een *beperking* aan: niet in Ismaël; de bedding van Abrahams zaad versmalt zich, maar tegelijkertijd betekent dit verruiming, wat blijkt uit het woord 'geroepen'. Dat is breder dan geboren, want 'geroepen' heeft hier de betekenis van 'in het leven geroepen' door Hem die het niet-zijnde tot aanzijn roept (Rom. 4:17). God kan in Isaäk zelfs uit stenen Abraham kinderen verwekken (vgl. Mat. 3:9). Vandaar dat op het laatst van het hoofdstuk door de Here God gezegd wordt: „...en met uw nageslacht – of: in uw nageslacht, dat wil zeggen: in de geestelijke sfeer die nu rondom Isaäk opgeroepen is – zullen alle volken van de aarde zichzelf en elkander zegenen” (vs. 18), wat teruggrijpt op en tegelijk verder gaat dan het beginwoord tot Abraham: „...en in u zullen alle geslachten van de aardebodem gezegend worden” (Gen. 12:3). Ook hier doet zich namelijk een beperking voor: niet in Abraham, zoals in hoofdstuk 12, maar in Isaäk (wat een smalle baan aangeeft), en tegelijk is de participatie van de volken der aarde intenser: zich en elkaar zegenen in plaats van gezegend worden. Zo wordt in Genesis 22 het volk van God door de engte van Isaäk en zijn offer heen, de ruimte van de mensheid in gedreven.

Op gelijke wijze komt in dit hoofdstuk, Genesis 22, echter de belofte van het land in de crisis. „Het land dat Ik u wijzen zal” (Gen. 12:1) *vernaamt* zich hier tot één der bergen die Ik u noemen zal” (Gen. 22:2). In dat versmallen en vernauwen schuilt, zo lezen we verder, Gods zien van de toekomst.

„Genesis 22 is trouwens vol van het zien des HEREN, zie vs. 8,14. Dat geeft aan dit hoofdstuk het karakter van een goddelijk visioen; de HERE God ziet iets vòór Zich en daar betreft Hij Abraham op een zeer intense wijze bij door hem te bevelen zijn zoon te offeren. „Zo Abraham, zoals jij met je zoon moet doen, zo zal Ik eens...Ik zie dat vòór Mij: Moria.” Moria is de berg waar later de tempel op gebouwd is (2 Kronieken 3:1) en voor Israël de verzoeningsdienst gehouden werd als voorafschaduw van het verzoeningsoffer op Golgotha.)

We mogen op grond van dit alles zeggen dat het in de belofte aan Abraham van het land uiteindelijk om die plaats Moria ging. Vanuit Ur werd hij dàarheen geroepen.() Kanaän vond zijn eigenlijke 'raison d'être' in de plaats der verzoening. En door deze versmalling van land naar plaats heen komt er dan vervolgens verbreding. Dezelfde beweging dus als ten aanzien van het volk: door versmalling en verenging heen naar verbreding.() In dit geweldige hoofdstuk vertoont de geschiedenis van Gods volk de figuur van een zandloper: via een versmalling naar een verbreding. En op deze beweging stuit je voortdurend, het hele Oude Testament door. En het is precies krachtens deze beweging dat Oude en Nieuwe Testament bij elkaar passen als knoopsgat en knoop.’ (pp.49-51) Ook op p.57 gaat het over de „concenterende beweging die er in het Oude Testament zit”. „Het gaat van de wereld naar Israël en het gaat van Israël naar Jeruzalem.”

Inzicht en uitzicht

Op nauwelijks meer dan twee pagina's tekst vinden we al een aanzienlijke hoeveelheid Schriftgegevens, maar vooral duiding van de Schrift; de teksten worden in een zodanig duidelijk, en ook overtuigend, verband geplaatst dat ze voor menige lezer verrassende inzichten (en ook vergezichten) bieden. Dat vind ik kenmerkend voor de hele bundel; dat maakt 't ook tot zo'n aardige en nuttige bundel. Overal tref je 'goudklompjes' aan die tot verdere studie of tot verder nadenken stemmen.

Ds De Jong borduurt in de rest van zijn betoog voort op Gods verkiezing: eerst dus het nageslacht van Abraham, dan de stam van Juda, dan het huis van David, uitlopend op de Christus. Een uitspraak luidt: „Maar wat wel opvalt is dat de verkiezing van de Sionsberg nu in de psalm (78, PJvK) *voorafgaat* aan de verkiezing van David. () Gods verkiezing van David in plaats van Efraïm neemt haar weg over het heiligdom Sion. En dat betekent dat David vanuit de hemel een bodem onder de voeten geschoven krijgt. Het heiligdom Sion is namelijk, vanwege de verzoen-

ning die daar plaatsvindt, een stukje nieuwe aarde." (61) Meer zou uit dit ene hoofdstuk alleen al te citeren zijn, maar dat laat ik na. Zo laat ik hier ook verder onuitgewerkt het onderscheid dat ds. de Jong aanbrengt tussen *schriftverband* en *tekstverband*, en nog vele andere zaken die onze aandacht zeer waard zijn.

Verjoodsing

Het tweede artikel dat me zeer boeide heet 'De Verjoodsing van het Christelijk Geloof en Joo'is Bijbellezen'. Ook hier doet ds De Jong zich kennen als een zeer deskundig en ook geharnast strijder voor het Gereformeerde Schriftverstaan. Wat opvalt is hoe al in de eerste zin van het artikel het woord 'dwalingen' aangetroffen wordt! „Wij leven in een tijd dat oude dwalingen die in de geschiedenis van de christelijke kerk zijn opgetreden, onderkend en afgewezen, weer opnieuw opgeld doen."

Genoemd worden dan de invloed van Pelagius en Arius. Is dat de eerste stelling (van de vijf) waarmee het artikel opent, de tweede stelling luidt: „Een en ander blijkt hieruit dat in het christelijke denken de menselijke mogelijkheden om God te behagen worden opgehemeld (Pelagius) en dat parallel daarmee op het waar God-zijn van onze Verlosser wordt afgedongen (Arius)."

De derde stelling luidt: „Dit levert een leerstellige sfeer op die verwant is aan die van het jodendom (waarvan ten onrechte beweerd wordt dat het ondogmatisch is.)"

Stelling 4 is: „Hierin ligt voor een groot deel de verklaring voor het hedendaagse toenadering van kerk en synagoge die – op enkele uitzondering na – eenzijdig kerkelijk is."

Stelling vijf luidt: „Ten onrechte worden de oudchristelijke dogma's inzake de Drieënnigheid Gods, de twee naturen van Christus en de verdorvenheid van de menselijke natuur afgedaan als vormen van 'grieks' denken. In werkelijkheid zijn het gekomprimeerde samenvattingen van konklusies waartoe gezond Schrift-lezen ons brengt.()” Na op deze wijze zijn wapens geslepen en al op tafel te hebben gelegd, gaat ds De Jong vervolgens aan de slag om ze ook te gebruiken en, zoals we dat van hem gewend zijn, dat doet hij met verve, vastberadenheid en ook verdienste. Wat mij betreft, 'scoort hij veel punten' in het debat, zodat ik het moeilijk vind om me zijn overtuiging 'van het lijf te houden'. Voor het geval iemand daaromtrent enige twijfel zou hebben, is het goed te melden dat het niet zozeer de Joodse theologie is waartegen hij zich richt als wel de christelijke theologie die zich te sterk naar het Jodendom richt en in die gerichtheid voor het Jodendom 'kapituleert'. Ook is het goed om hier op te merken dat ds De Jong aan de 'oecumenischen' met hun 'leerhuizen' etc. denkt en niet zozeer aan Christenen met 'chiliastische Israelvisie'. Althans, dat was mijn konklusie.

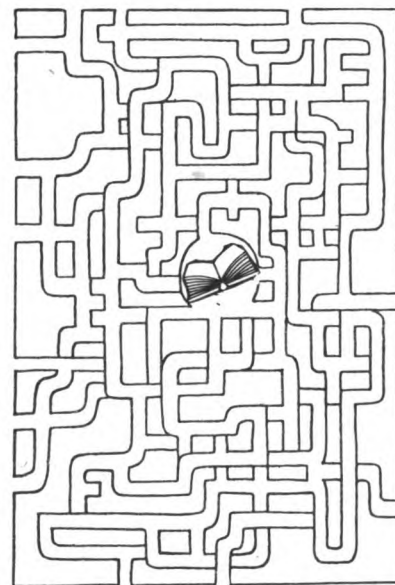
Over de Joodse uitleg heeft De Jong overigens veel positieve dingen te zeggen. Zo merkt hij op: „De joodse bijbeluitleg blijft doorgaans met beide benen op de grond en vormt daardoor en heilzaam tegenwicht tegen een vergeestelijkingsdrift die de christelijke bijbeluitleg vaak ontsiert." Het is ook eigen aan de joodse exegese „dat ze doorgaans van nuchtere, menselijke wijsheid getuigt". Niettemin, „de joodse bijbeluitleg ademt een sfeer van gemeenzaamheid met God die ons niet alleen niet vertrouwd is, maar ook op gespannen voet staat met de eerbied welke wij aan de hemelse majesteit Gods verschuldigd zijn." En: „Het diepste verschil tussen de joodse en de christelijke schriftuitleg betreft de verzoening. Bij alle goede dingen die van joodse zijde over de verzoening gezegd zijn en worden, bereikt men de diepte van Genesis 22 (8 en) 14 en Levitikus 17:11 niet. De verzoening is in de Schrift (Oude en Nieuwe Testament), anders dan in het jodendom, een aangelegenheid die geheel van God uitgaat." (p.85) Het valt te bezien of Joden het met die zienswijze eens zullen zijn, maar het valt niet te ontkennen dat ds De Jong de centrale positie van Christus en van de verzoening uitermate overtuigend en getuigend toont.

Verderop stelt hij: „Het joodse nomisme (wetsvisie, PJvK) is de eigenlijke maatstaf van de schriftbehandeling." Wat de christelijke uitleg betreft, stelt hij: „Het heil van Christus is de eigenlijke maatstaf van de schriftbehandeling." Of, heel fraai geformuleerd: „Volgens het evangelie is God in Christus *mens* geworden. Volgens het talmoedische jodendom is God in de wet *menselijk* geworden." (86) Later (op p.98) herhaalt hij die stelling: „Wat Christus voor ons is, is het nomisme voor de joden." (Op p.100, staat er 'monisme' i.p.v. 'nomisme', wat een storende drukfout moet heten, maar dat terzijde.)

In dit artikel is De Jong ongemeen helder in zijn formuleren en ook zeer duidelijk in zijn afwijzing. Er is alle reden om het te lezen en te herlezen en al doende de inhoud grondig te overwegen. Alleen al deze artikelen, met de vijf andere in het eerste deel, wettigen de aanschaf van deze bundel. (In een volgende artikel hoop ik beide andere delen van het boek meer recht te doen.)

N.B.

Op zaterdag 10 september a.s. – de dag nadat u dit nummer van 'Opbouw' meestal ontvangt, is er een gesprek op de EO-radio (Nederland 5) met ds De Jong, met name ook over deze materie. Het betreft een gesprek van een uur lang, van 11.02 tot 12.00. Wie dat gesprek, dat ik zelf heel boeiend vond, beluistert zal wellicht nog extra reden vinden om de hier genoemde bundel aan te schaffen. Dat is dan een heel goede reactie!

Op weg naar catechisatie is Marieke bloemen gaan plukken en is daarbij haar psalmboekje verloren. Dat vindt de dominee natuurlijk niet fijn en ze moet terug om het te zoeken. Ze weet alleen de weg niet meer. Kunnen jullie haar helpen de weg terug te vinden?

De oplossing van de vorige maal was: Antiochië, Jeruzalem en Damascus.

G. Wijkhuizen-van Vuuren

G. Blijdorp, Vlissingen

Gaan we overwinteren?

Of het de natte, kille zomer van 1993 is geweest weet ik niet, feit is dat we in Benidorm, en naar ik hoor ook in andere plaatsen, een groter aantal kerkgangers mochten begroeten dan in jaren daarvoor. Diensten met 500 kerkgangers waren in Benidorm geen uitzondering.

Ook voor de periode oktober '94 tot mei '95 zijn onze verwachtingen hoog gespannen. Het is daarom dat ik u hieronder laat weten waar op het Iberisch schiereiland Nederlandse Evangelische kerkdiensten worden gehouden. Ik moet hierbij opmerken dat, tot mijn spijt, mij alleen bekend is welke predikanten in genoemde periode de kerk van Benidorm zullen dienen. Dit zijn: van 1 november '94 t/m januari '95 ds. H. Wijnja, em. geref. en van 1 februari '95 t/m april ds. J.M. Smelik, em. Ned. geref.

Ook voor de overige maanden van 1995 zijn reeds toezeggingen ontvangen, maar het is nog te vroeg deze te publiceren.

Het volgende is voor geïnteresseerden van belang.

1. Benidorm

Iedere zondag in Edificio 'Cervantes', Avenida Europa. Aanvang 10.00 uur.

2. Denia

Iedere zondag in het gebouw 'Evangelico', Calle Jaime I nr. 9. Aanvang 11.00 uur.

3. Fuengirola

Iedere zondag in de 'Skandinaviska Tristkyrken', Paseo Marítimo. Aanvang 09.30 uur.

4. Torremolinos

Iedere zondag in het 'Holland Huis', Ed. distrito 10, Avda de Montemar 10a, hoek C./Andaluz, tegenover hotel Las Palomas. Aanvang 11.30 uur.

5. Mallorca

Geen opgave ontvangen.

6. Gran Canaria

Iedere zondag vanaf de 1e kerstdag t/m 1e pinksterdag in de 'Templo Ecu-ménico' in Olaya des Ingles. Aanvang 16.00 uur.

7. Algarve (Portugal)

Iedere zondag vanaf 1 november in restaurant 'Carrusel' in Praia da Oura (bij Albufeira). Aanvang 10.30 uur. Vanaf 8 januari ook een middagdienst in hotel Quarteira te Quarteira. Aanvang 16.00 uur.

Ook ingaande 8 januari diensten in hotel Jupiter te Praia da Rocha. Aanvangstijd (nog) niet bekend.

Ook Bali komt meer en meer in de belangstelling. Van ds. Smelik hoorde ik dat hij daar o.a. 100 kerkgangers onder zijn gehoor had.

De diensten worden ingaande 22 januari '95 gedurende zes weken gehouden in de kapel of zaal van hotel 'Dhy-

na Pura', Legian Seminyak (Noord van Kuta). Aanvang waarschijnlijk 10.00 uur. Voorganger ds. E. van Dalen (ge-ref.).

Waar dan ook, u bent van harte welkom.

Boekbespreking

Gebeurt er nog niets?

Ir. J. van der Graaf: 'Gebeurt er nog iets?' – Over prediking en hoorcrisis – Uitgave van Kok-Voorhoeve, Kampen, 85 pag., f 18,90

Dit boek is van de hand van Ir. van der Graaf, de bekende redacteur van 'De Waarheidsvriend' – wekelijks orgaan van de Gereformeerde Bond in de NH Kerk. Hij ontving pas in Hongarije een eredoctoraat in de theologie – een hartelijke felicitatie waard! Als kerkgan-ger constateert hij, dat er een hoorcrisis is ontstaan. Vroeger was het leven anders ingericht dan tegenwoordig. De krant was het enige middel om op de hoogte te blijven van het nieuws. De meeste mensen waren niet optimaal ontwikkeld. Op dat niveau moest de dominee 's zondags afstemmen in zijn kanselarbeid. De ambtsdrager, met name de predikant, straalde gezag uit. Hij hoefde zich niet eerst waar te maken. Er was een gereformeerde zede, die algemeen werd gepropageerd en geaccepteerd. Pas in de zestiger jaren kwam er een doorbraak naar mondigheid met gevaar van verwereldlijking. Leven uit het Woord was bij velen meer dan een adagium. Men was aanspreekbaar op zijn zondaar-zijn. Men bereidde zich in doorsnee gezinsgewijs op de zondag voor. Er werd de hand gehouden aan het bezoeken van *beide* kerkdiensten. Maar vandaag komen de mensen uit de jacht van het leven. De invloed van de moderne media is enorm. Men vraagt om korte preken, die rekening houden met de informatie van andere zijde. De hoorders komen – en dat is erger – uit een *God-loze situatie*. God is voor velen weg uit wetenschap en cultuur etc. Daarbij komt de luxe, die niet weinigen zich vandaag kunnen permitteren. Als je thuisblijft in de vakantietijd loop je de kans, dat velen je meewarig aankijken. De voor-

ganger dient zich hier te wachten voor hypokrisie. Als je soberheid preekt, betracht je die dan ook? Dit alles heeft ook in breder verband betekenis voor de funktionering van het ambt in de kerk. De ambtsdrager heeft aan autoriteit ingeboet. „Mensen zijn baas in eigen huis en eigen tuin, in eigen buik, in eigen leven.” (a.w. p. 36). Het Woord van God geeft de ruimte en de begren-zing aan van de ambtelijke autoriteit. De verkondiging van het evangelie moet doorgaan! Maar de kerk moet zich bewust zijn kerk onderweg te zijn. Het zondebesef is een belangrijk element in het leven van de gemeente. Een prediking, die niet het volk van God ontdekt aan zijn zondes Schuld kan nooit uitgroeien tot waarachtige genadever-kondiging. Wij vinden wel eens, dat de prediking van verschillende Geref. Bonders teveel aksent legt op de verlor-enheid en de verdorvenheid van de mens en dat van hem van nature niets goeds valt te verwachten. Maar zijn wij van onze kant voldoende ingespeeld op het grote manco van het gemis aan schuldbesef? En wordt juist door dat laatste niet voor een belangrijk deel de huidige hoorcrisis bepaald? Hebben wij voldoende oog voor de beïnvloe-ding van de gemeente door de ver-schijnselen van de moderne cultuur? Van der Graaf schrijft in zijn boek ook over de bevinding. Men kan van hem niet anders verwachten. Het woord bevinding wordt verschillend ingevuld. Men wijst van de kant van de Geref. Bond er regelmatig op, *dat bevindelijk preken nog iets anders is dan bevindin-gen preken*. Onder ons is men niet zo wild van die term bevinding. Men vreesst mysticisme, een naar-binnen-gekeerd-zijn betreffende het geloofsle-ven. Men kan zich afvragen of dat wel helemaal terecht is. Het is jammer, dat van der Graaf niet meer aandacht heeft geschonken aan de funktie van de be-vinding t.a.v. de liturgie, de politiek, de cultuur en de schepping. Want uiter-aard beperkt zich het omgaan met de HERE als essentieel voor de geloofsbe-leving niet tot het innerlijke leven van de individuele gelovige. Dat laatste zal de auteur helemaal met mij eens zijn! Bij elke gewenste ontplooiing van akti-viteiten binnen de gemeente moet men nimmer vergeten, dat de evangeliever-kondiging het moet doen. Die verkondi-ging bezorgt de gemeente van Christus innerlijke en uiterlijke groei. En het beste is daarvoor nog niet goed ge-noeg. Dominees, die zich met een Jan-tje van Leiden van de zondagse Woord-bediening afmaken kunnen beter hun ambt neerleggen. Zij zagen zelf de poten van de ambtelijke stoel waarop zij zitten door. Maar waar de perma-nente houding gevonden wordt zoals Samuël die verwoordde: „Spreek, want Uw knecht hoort”, zal het tot zegen zijn voor voorgangers en gemeentelieden. Dr. Ir. van der Graaf heeft een interes-sant boek geschreven, dat onze volle aandacht verdient. Hartelijk aanbevo-len!

Enschede, O. Mooiweer

Van huis uit

Vakantie

Waar je ook heen gaat, je neemt jezelf altijd mee. Vooral tijdens de vakantie word ik me hiervan bewust. Wij hadden deze zomer beslist een avontuurlijke reis. Met de vouwwagen en vier kinderen gingen we in etappes van Duitsland via Oostenrijk naar Hongarije. De eerste keer in een Oostblokland. Gelukkig hebben wij in de zomer altijd ruim de tijd, we waren vier weken weg. Om buitengewone stress te ontlopen bij het begin, hadden we als eerste stop Dillenburg uitgekozen. Het is maar een paar honderd kilometer bij ons vandaan. Rond de middag waren we op de camping en begon de vakantie echt. Kinderen genieten intens van het campingleven. Ze hadden zich al wekenlang verheugd en gingen meteen spelen en verkennen. Uiteraard bezochten we de Wilhelmsturm, de gedenktoren voor Willem van Oranje. Daarna zaten we een paar dagen in de buurt van Regensburg, toen bij Wenen en ten slotte in Tata, Hongarije. Helaas speelde de hitte ons parten want met 40° kun je niet echt veel ondernemen. Gelukkig stonden we steeds in de buurt van water, zodat afkoeling in elk geval mogelijk was.

Onze eerste confrontatie met het (ex-)communisme was als volgt: Op de camping in Tata was een dubbele glijbaan die in twee bassins uitmondde. Zowel boven als beneden stonden badmeesters opgesteld die het geheel moesten regelen. Er mochten niet meer dan 10 tegelijk naar boven en je mocht pas glijden als de vorige uit het bassin was. Goed, dit duurde allemaal vreselijk lang en er stond voortdurend een rij van 20 minuten, maar dat konden we wel accepteren. De badmeesters gedroegen zich als koningen van hun kleine territorium en lieten dat goed merken. De wachten waren dociel. Toen verschenen er drie jonge mannen. Eerst passeerden ze vrolijk pratend de hele rij wachtenden. Vervolgens beklommen ze gezwind de trap van de glijbaan. Boven werden handen geschud met de badmeester. En daarna lekker glijden natuurlijk. Wij waren stomverbaasd, de rest niet. Iedereen maakte zelfs ruimte om hen te laten passeren. Dit gebeurde nog een keer, terwijl de rij inmiddels nauwelijks kleiner was geworden. Mijn man stond toen halverwege de trap. Hij maakte zich breed. De eerste jongeman klopte hem op de schouder en beduidde dat

hij er langs wilde. Mijn man schudde van nee. Nogmaals een klopje. De jongeman duidde naar zichzelf en zei: „Ich Bademeister” en wees naar boven. Mijn man wees op zichzelf en beaamde met „Ich auch Bademeister”, en bleef staan. Besluiteloos keken ze elkaar aan en bleven toen wachten. De hele rij begon besmuikt te lachen. Niemand zei iets. De jongemannen bleven doorglijden maar iedere keer als mijn man ergens voor hen stond bleven ze achter hem staan. Als je dan bedenkt wat voor commentaar je zou krijgen als zoiets in Nederland gebeurde.

Overigens zijn de Hongaren heel vriendelijk en tegemoetkomend, ook als ze je niet verstaan doen ze moeite met handen en voeten. Maar vreemde gewoontes waren er meer. Bijvoorbeeld dat knallende karretje dat om tien uur 's avonds onze rust kwam verstoren. We zagen hem niet vanwege de enorme rookwolken die hij verspreidde. Even later begon het vreselijk te stinken. De mist trok langzaam op. Insecticide, beseften we. We hadden al gehoord van de vliegtuigen die over het Balatonmeer vliegen met dit spul. Hier werd het dus per auto gedaan. Later, toen we aan het meer van Velence stonden, kwam er om half zes 's morgens een helicopter over. Het leek of hij dwars door je tent ging, zo laag vloog hij. Ook tegen de muggen.

De Hongaren beweren dat het niet schadelijk is voor de mens. Nou ja, zei een Nederlandse buurman, dat zeiden ze vroeger van de DDT ook. In elk geval worden de muggen resistent want hun aantal nam nauwelijks af. Boedapest bezochten we tweemaal. Een wereldstad met allure, maar oh, wat een afstanden. Ik word altijd zo moe van grote steden. Bewondering had ik voor de kinderen die ondanks de hitte zich overal mee naar toe lieten slepen. We gingen niet van bezienswaardigheid naar bezienswaardigheid maar van fontein naar fontein. De tweede keer was het slechts 33°, toen was het veel leuker, zeker omdat we nu naar de kermis gingen. Zo een die er altijd is, net als het Prater in Wenen. Deze was er altijd al geweest, dat kon je duidelijk zien. Er was een overdekte carroussel die zeker een eeuw oud was en nooit meer geschilderd, maar léuk! Ook de draaimolens voor kinderen, met raketjes uit de vijftiger jaren en zeer traag voortbewegende wagentjes, waren decennia oud. De mensen waren heel aardig en zeer zorgzaam voor de kinderen.

Het grappige van vakantie is dat je je er maandenlang op verheugt om 'weg' te gaan en dan, na een paar weken begint langzaam het beeld van 'thuis' weer voor je geestesoog te verschijnen. Hoe graag ik ook weg ga, thuiskomen is ook heerlijk. Overal weer zin in hebben, nieuwe plannen voor het komende jaar. Ik heb nooit goede voornemens rond oud en nieuw maar vakantie is een echt 'breekpunt' in je bestaan. Je gaat anders tegen je leven aankijken als je afstand hebt genomen. Soms kom je daardoor tot nieuwe keuzes. Dingen die

belangrijk voor je zijn, krijgen meer perspectief. Zo besloten we enkele jaren geleden in de vakantie om van kerkelijke gemeente te veranderen en daar hebben we nooit spijt van gehad. Vorig jaar waren er problemen met een van de kinderen. Na de vakantie gingen we er mee naar een specialist, en terecht zo bleek.

Zelfs je geloof wordt opgefrist. Enerzijds is er zoveel afleiding dat je oppervlakkig gezien minder met alles bezig bent. Maar in je hoofd gaat alles gewoon door natuurlijk.

's Avonds baden we aan tafel gezamenlijk het Onze Vader. Dat viel wel op. Het campingleven is nu eenmaal openbaar. Soms geeft zoiets aanleiding tot gesprekken met anderen. Je treft mensen van allerlei slag maar als ze weten dat je gelovig bent, krijg je vaak heel diepgaande gesprekken, onder een flonkerende sterrenhemel, met een glaasje wijn in je hand...

Wilna Smienk-van 't Hul, Haaksbergen

Persschouw

Marginaal? Coalitie

Eindelijk is het er dan toch van gekomen, een paars kabinet. En in zekere zin is er nu sprake van duidelijkheid in de Nederlandse politiek. Lange tijd heeft deze ontbroken. Het CDA had in ieder geval nog een C in het programma. De PvdA was socialistisch, dat wil zeggen, dat de partij het zonder uitgesproken christelijke inspiratie wilde doen. In de praktijk sloot dat samenwerking niet uit, zoals jaren lang gebleken is. Maar die samenwerking was er niet vanwege het beginsel. Zij kon er zijn, omdat het christelijke per definitie ook het sociale omvat. In de gemeenschappelijke sociale sector konden socialisme en christendom elkaar in zekere zin vinden. Praktisch, een beetje utiliteit en zakelijkheid. Dat dit ten koste van een beginsel zou kunnen gaan was niet van meetaf duidelijk. Het bleek wel hoe langer hoe meer het geval te zijn. Men dient toe te geven dat politiek niet te bedrijven is zonder compromis. Men kan zonder compromis in een straat nog geen riolering aanleggen, geen boom planten, geen stoep reinigen. Laat staan dat men werkelijke landspolitiek zou kunnen bedrijven zonder een tegemoetkomende houding ook tegenover mensen van ander principe aan te nemen. Op die manier heeft het socialisme een stap moeten zetten

in de richting van het christelijke. Op die manier kon er althans nog van enig perspectief sprake zijn in de behandeling van euthanasie en abortus. Perspectief met beslagen bril weliswaar, maar ethisch althans in de sfeer van een neutrale staat niet volstrekt onhaalbaar en onhoudbaar.

Duidelijkheid

Aan het compromis zal nu wel een eind zijn gekomen. De kaarten zijn nu goed geschud. Het socialisme en het liberalisme staan in de politiek tegenover elkaar. In het beginsel staan ze evenwel vlak naast elkaar in deze zin dat beide van een uitgesproken christelijk beginsel in de politiek niet willen weten. Dat geeft zonder enige twijfel moeilijkheden voor wat in ons land nog bewust christelijk wil zijn. Grote moeilijkheden, waarschijnlijk. De school, het gezin, het huwelijk, de opvoeding, de ethiek. We zullen er allemaal achter komen dat nu de zaken zijn zoals ze eigenlijk al die tijd waren. Het woordje 'antithese' is helemaal uit de tijd. Wie het nog hanteert zal gerekend worden tot de fundamentalisten. Hij discrimineert. Hij dient buitengesloten te worden. Hij hoort bij Janmaat of wie dan ook. Wij zijn van oordeel dat de antithese in de komende tijd een grotere rol zal gaan spelen. We zullen het moeilijk krijgen, niet vanwege de coalitie, maar vanwege ons eigen onvermogen om al wat christelijk is en wil zijn en wil blijven op één lijn te krijgen. De kleine christelijke partijen konden alleen hun werk doen, omdat er nog steeds een CDA was. Dat nam de zaken waar in het kabinet. Nu komt het erop aan bij klein en groot om te laten zien dat de C in de politiek nog werkelijk wat voorstelt. Al is het in de oppositie. Maar is dat eigenlijk niet de grondhouding van christenen in deze wereld?

Dit artikel schreef Prof. Dr. Van 't Spijker in 'De Wekker'. Wij geven het hierbij graag aan onze lezers door, omdat het zo precies omschrijft in welke situatie wij zijn beland en hoe wij ons als christenen hebben op te stellen in de politiek!

Enschede, O. Mooiweer

Landelijke Vrouwencontactdag

De Landelijke Vrouwencontactdag van de kerken zal worden gehouden op 22 september a.s. in de Ned. Hervormde

Kerk van Bennekom. Ds. W.J. van der Linde uit Ede hoopt te spreken over het onderwerp 'Gezin – zin of geen zin'? Er is uiteraard ook veel muziek en samenzang. De kosten van deze dag zijn f 12,50, incl. programma en lunchpakket.

Voor hen die per openbaar vervoer komen, gaat er 2x per uur een bus vanaf het station Ede/Wageningen.

Ook rijden er treintaxi's.

Namens de voorbereidingscommissie, B. van Triest-Brouwer, Molenstraat 83, 6712 CT Ede, tel.: 08380-18074.

Ned. Geref. Kerk van Dordrecht

Het scribaat berust thans bij mevr.

A.H. van der Griendt-Feenstra, Frederikstraat 16, 3314 JM Dordrecht.

Ned. Geref. Kerk van Gorinchem/Werkendam

Het nieuwe adres van ds. S. Pirot luidt: Tienhout 14, 4254 CM Sleeuwijk, tel.: 01833-1398.

Ned. Geref. Kerk van Doorn

Van 14 augustus j.l. af worden de kerkdiensten weer gehouden in de 'Korningshof', Kerkplein te Doorn en wel om 9.30 en 17.00 uur.

Ned. Geref. Kerk van Oegstgeest

Dr. W. Janse wordt part-time predikant (50%) van de Gemeente, in verband met het aanvaarden van een part-timefunctie aan de theologische faculteit aan de Rijksuniversiteit te Leiden, als docent Kerk- en Dogmengeschiedenis.

Promotie drs. R.R. Ganzevoort

Op donderdag 15 september a.s. hoopt drs. R.R. Ganzevoort te promoveren aan de Rijksuniversiteit te Utrecht in de Senaatszaal aan het Domplein 29. Aanvang promotie: 10.30 uur. Het onderwerp van het proefschrift luidt: Een cruciaal moment. Ondertitel: Functie en verandering van geloof in een crisis.

Promotor is prof. dr. J. Visser. Paranimfen: Wijbrand Ganzevoort en Anita van Ieperen. Belangstellenden wordt verzocht om 10.15 uur aanwezig te zijn.

Officiële opening pand Evangelisch Begeleide Woonvormen

OLDEBROEK – Op 8 oktober zullen majoor A. Bosschart van het Leger des Heils en burgemeester mr. L.W.

Zielhuis van Oldebroek de officiële opening verrichten van het pand van de stichting Evangelisch Begeleide Woonvormen. Deze gebeurtenis vindt plaats op de eerste open dag van de stichting. Het pand aan de Zuiderzeestraatweg 147 in Oldebroek is echter al sinds 1992 in gebruik. Er kunnen momenteel maximaal negen jongeren wonen.

Het initiatief voor deze vorm van opvang van jongeren werd drie jaar geleden genomen door Willem achter de Molen. Hij kreeg steun van het ministerie van WVC, plaatselijke kerken en een vriendenkring. De EBW wil met name jonge mensen helpen bij het zelfstandig wonen, met een lichte vorm van begeleiding, vanuit een christelijke geloofsovertuiging. Het gaat om mensen die bijvoorbeeld lang in het ziekenhuis gelegen hebben of uit een psychiatrische inrichting komen en de overstap naar de maatschappij moeilijk vinden. Na een verblijf van gemiddeld een jaar bij de EBW moeten ze zichzelf kunnen redden. Bij de ondertekening van de stichtingsacte had men slechts f 25 op de bank staan, maar er kwamen verschillende renteloze leningen van particulieren. Daardoor was men in staat het pand te kopen. Inmiddels zijn er zelfs uitbreidingsplannen: achter het huis komt een nieuw pand erbij, en de stichting is op zoek naar nieuwe lokaties. Men wil onderdak kunnen bieden aan maximaal dertig mensen. Majoor Bosschart zal tijdens de opening op 8 oktober spreken over de geestelijke gezondheidszorg in Nederland. Muzikale medewerking wordt verleend door 't Harder Mannenkoor en het Stadsknapenkoor uit Elburg. Voor jongeren is er een optreden van poppenspeler Aad Peeters. (ea-pers/ebw)

Beurs met Evangelisatie-ideeën in kader Kerk in Uitvoering '95

DRIEBERGEN – In het kader van Kerk in Uitvoering 1995 wordt dit najaar een beurs gehouden voor kerkeraden en evangelisatiecommissies. Dit is bekend gemaakt tijdens de slotavond van de actie van dit voorjaar, vrijdag 22 april in Ede. De beurs staat gepland voor 8 oktober in Zeist.

Op de evangelisatiebeurs zullen stands staan waar allerlei ideeën voor evangelisatie en geschikte materialen uitgesteld worden. Daarnaast worden er workshops gehouden waarin diverse methoden worden gepresenteerd. Op deze manier kunnen plaatselijke kerken zich hopelijk beter oriënteren op de verschillende mogelijkheden voor evangelisatie. Dit jaar konden zij al gebruik maken van een map met evangelisatie-ideeën. Hoewel die goed aansloeg en veelvuldig bij de Evangelische Alliantie is aangevraagd, blijkt er ook behoefte aan toelichting te zijn. Bovendien bleek voor veel kerkeraden en evangelisatiecommissies de voorbereidingstijd te kort om aan Kerk in Uitvoering mee te doen. Door al in het najaar een beurs te houden hopen de

organisatoren dit te ondervangen. Tijdens de beurs willen zij tevens meer nadruk leggen op het motiveren van de hele gemeente voor deelname aan de actie. Ook zal meer aandacht geschonken worden aan het belang van *Kerk in Uitvoering*.

Bijbel, geschiedenis en archeologie

Tekst uit Tel Dan over Huis van David gepubliceerd.

In juni 1994 verscheen het tweede nummer van het nieuwe tijdschrift 'Bijbel, geschiedenis en archeologie'. Doelstelling van het tijdschrift is o.a. een bijbels-wetenschappelijk alternatief te geven voor de bijbelkritische benadering van de Bijbel met name waar het historische gegevens betreft en dit ook uit te dragen in de wetenschappelijke tijdschriften.

In het juninummer wordt onder andere ruime aandacht besteed aan de spectaculaire vondst in juli 1993 in Tel Dan van een inscriptie waarin voor het eerst 'het Huis van David' genoemd wordt, daterend van circa 85 jaar na de dood van koning David. Aan de inhoud van de tekst en aan de historische en archeologische achtergrond ervan wordt aandacht geschonken. Verder is in het juninummer de eerste aflevering opgenomen van een weerlegging van het boek van P. James 'Eeuwen der Duisternis' waarin de juistheid van de bestaande chronologie voor de geschiedenis van het Oude Nabije Oosten wordt betwist. Aangevoerd wordt dat de argumentatie in het boek niet houdbaar is en dat er geen reden is om te twijfelen aan de juist-

heid van de genoemde chronologie. Ook wordt een recent boek van prof. D.B. Redford over de historisch-archeologische achtergrond van de vroegste geschiedenis van het volk Israël besproken. In het boek van Redford wordt de historiciteit van wat de Bijbel daarover beschrijft afgewezen. Verder is er een artikel over theorieën over het ontstaan van de taalgroepen op basis van archeologisch onderzoek met voorbijgaan aan wat in de Bijbel verteld wordt over het ontstaan van de

taalgroepen, tijdens de Babylonische spraakverwarring.

In het nummer wordt ook aandacht geschonken aan belangrijke artikelen uit bekende buitenlandse tijdschriften op het terrein van de archeologie van de Bijbel.

Het juninummer van 'Bijbel, geschiedenis en archeologie' kan men bestellen door f 3,50 over te maken op giro-rek. 1.374.415 van Werkgroep Bijbel en Geschiedenis te Barneveld o.v.v. tweede nummer.

*Want Gij zijt mijn verwachting,
Here Here, mijn vertrouwen van mijn jeugd aan.*

Psalm 71:5

Heden nam God tot Zich, Zijn kind, mijn lieve man, onze geliefde vader, groot- en overgrootvader

HARM KNOOP

op de hoge leeftijd van 94 jaar, na een gelukkig huwelijk van 69 jaar.

Haren, 18 augustus 1994

'Avondlicht' kamer 080, Dilgtweg 3, 9751 ND Haren

Haren: I. Knoop-van Til
Amstelveen: Germon Knoop
Renée Knoop-Barzilay
Groningen: Agaath de Groot-Knoop
Johan de Groot
Richmond (Zuid-Afrika): Rens Vonkeman-Knoop
Hans Vonkeman
Haren: Riemer Knoop
Martha Knoop-Jansma
Klein- en achterkleinkinderen

Dank voor de liefdevolle verzorging, aanvankelijk in "t Blauwbörgje" en later in "Dilgtoord".

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgevonden op de begraafplaats de 'Eshof' te Haren.

Het Nederlands Dagblad voor zo'n dag als vandaag

Nederlands Dagblad
Geïntegreerd gratisblad

Gewoon een foto, maar wel één die zo lief naar leed verwijst. Opeens voel je hier in heerlijk helder Holland iets van hoe de wereld wordt verscheurd. Hoezo nieuwe wereldorde, wie gelooft er nog in?

Het ND heeft nooit zo geloofd in een nieuwe wereldorde. Het ziet veel meer in het perspectief van een Nieuwe Wereld.

Zo wordt het nieuws beschreven; of het nu gaat over oecumene, internationale politiek of Haagse ambities.

Daarom komt bij steeds meer mensen bewust het ND in de bus. Niet om het allemaal van verre te volgen. Het ND stelt vragen die ons als christenen raken.

Omdat een christen een taak heeft in de wereld en een klein maar rijk land net zo. Geen ander christelijk ochtendblad is 's morgens vroeg zo helder.

Bewust in de bus

Een krant leer je al lezend pas kennen. Daarom neem ik een proefabonnement op het ND: vier weken thuisbezorgd voor maar 15,-. Ik betaal pas als ik een acceptgiro heb ontvangen.

NAAM

ADRES

POSTCODE

WOONPLAATS

TELEFOON

O

Stuur deze coupon in een envelop naar het Nederlands Dagblad.
Antwoordnummer 1004, 3770 VB Barneveld.
Een postzegel is niet nodig. Of bel voor een proefabonnement: 03420-10720.